

Οικονομική Αγίαπιση

Τριμηνιαία Επιστημονική Επιθεώρηση Αθλητικής Οικονομίας, Διοίκησης και Μάρκετινγκ
Τόμος 1ος, Τεύχος 2ο, Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2001

Τιμή: 1500 δραχ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
κα ΑΝΝΑ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Οι Προσδιοριστικοί Παράγοντες της Ζήτησης
για την Παρακολούθηση Αγώνων Ποδοσφαίρου
στο Γήπεδο

του Robert Simmons

Οργάνωση και Λειτουργία Δημοτικών
Αθλητικών Οργανισμών

της Γεωργίας Γιαννουλίδου

Η Δημόσια και η Ιδιωτική Χρηματοδότηση
του Ελληνικού Αθλητισμού

του Παύλου Αναστασιάδη

ΣΤΟΝ ΚΑΤΆΛΛΗΛΟ ΧΡΌΝΟ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ - ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

- ΜΕΛΕΤΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ
ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ - ΠΡΟΪΟΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

- ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ
(ΚΟΠΤΙΚΑ, ΑΝΑΓΛΥΦΑ,
ΓΚΟΦΡΕ, ΑΣΗΜΟΤΥΠΙΕΣ,
ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΕΣ,
ΕΤΙΚΕΤΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ,
ΚΑΡΤΟΛΙΝΕΣ)

- ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΕΣ
ΚΑΜΠΑΝΙΕΣ

- ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

- ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ OFFSET

ΚΑΜΠΥΛΗ
A D V E R T I S I N G

ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ 60, ΚΟΛΩΝΟΣ
ΤΗΛ.: 5156820, FAX: 5156811

E-MAIL: kambili@otenet.gr

Οικονομία & Αθλητισμός

Τριμηνιαία Επιστημονική Επιθεώρηση Αθλητικής
Οικονομίας, Διοίκησης και Μάρκετινγκ
Υπό την Αιγίδα του Πανελληνίου Συνδέσμου
Αθλητικών Οικονομολόγων & Στελεχών (ΠΣΑΟΣ)
Τόμος 1ος - Τεύχος 2ο
Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2001

Ιδιοκτησία
Αθηναϊκό Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Έρευνας

Εκδότες:
Γρηγόρης Παναγικός

Διευθυντής Έκδοσης και Υπεύθυνος Ύλης:
Δρ. Γρηγόρης Θ. Παναγικός

Καλλιτεχνική Επιμέλεια:
Δημήτρης Καμπνός

Συντακτική και Επιστημονική Επιτροπή:

Δρ. Γιώργος Αυλωνίτης
Καθηγητής Μάρκετινγκ Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθήνας
Δρ. Ανδρέας Γιαννάκης
Καθηγητής Πανεπιστήμιο Κονέκτικατ, ΗΠΑ
Δρ. Νίκος Καρτακούλης
Διευθυντής Κυπριακής Ολυμπιακής Επιτροπής
Αθανάσιος Μπάλιος
π. Γενικός Διευθυντής, Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
Δρ. Βασίλειος Πατσουράτης
Καθηγητής Οικονομικών, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθήνας

Επιμέλεια Δοκιμών:
Στεφανία-Μαρίνα Γιαννακάκη
Δέσποινα Χρυσοφίδου

Επιτροπή Επιστημονικών Κριτών:

Τα επιστημονικά άρθρα δημοσιεύονται στο Ο & Α,
κατόπιν κρίσης, από δύο τουλάχιστον κριτές.
Η επιστημονική επιτροπή κριτών του περιοδικού αποτελείται
από καθηγητές και ερευνητές της Ελλάδος και του εξωτερικού.
Την τελική ευθύνη δημοσίευσης των άρθρων
έχει ο διευθυντής του περιοδικού.

Υποβολή Επιστημονικών Άρθρων:

Τα άρθρα προς δημοσίευση θα πρέπει να υποβάλλονται
σε δύο αντίτυπα και σε δισκέτα
στον Δρ. Γρηγόρη Θ. Παναγικό
Πρόεδρο & Γενικό Διευθυντή
του Αθηναϊκού Ινστιτούτου Εκπαίδευσης και Έρευνας.
Σολωμού 12, 10683 Αθήνα (Τηλ.: 3834227, Φαξ 3847734
email: atiner@x-treme.gr)

Συνδρομές:

Το Οικονομία και Αθλητισμός κυκλοφορεί 4 φορές το χρόνο.
Η ετήσια συνδρομή για βιβλιοθήκες, οργανισμούς και ιδρύματα
είναι 20 χιλιάδες δραχμές, για άτομα είναι 10 χιλιάδες δραχμές
και για φοιτητές 6 χιλιάδες δραχμές.

Διοφημίσεις:

Πλήρης τιμοκατάλογος των καταχωρήσεων στο περιοδικό
είναι διαθέσιμος από τις εταιρείες ιδιοκτησίας του περιοδικού.

ΠΕΡΙΓΡΕΧΟΜΕΝΑ

1. Από το Διευθυντή Έκδοσης
2. Αθλητική Επικαιρότητα: Η Οργάνωση του Ελληνικού Ποδοσφαίρου
3. Συνέντευξη με την Επίτροπο Άννα Διαμαντοπούλου
4. Συνέντευξη με τον καθηγητή Leo Kahane, εκδότη του περιοδικού «Journal of Sports Economics»
5. Επιστημονικό Άρθρο: Οι Προσδιοριστικοί Παράγοντες της Ζήτησης για την Παρακολούθηση Αγώνων Ποδοσφαίρου στο Γήπεδο, του Robert Simmons
6. Επιστημονικό Άρθρο: Οργάνωση και Λειτουργία Δημοτικών Αθλητικών Οργανισμών, της Γεωργίας Γιαννουλίδου
7. Επιστημονικό Άρθρο: Η Δημόσια και η Ιδιωτική Χρηματοδότηση του Ελληνικού Αθλητισμού, του Παύλου Αναστασιάδη
8. Επιστημονική Αθλητική Σκέψη: Το Όφελος της Πόλης από μια Επαγγελματική Ομάδα
9. Επιστημονικό Βιβλίο: Τα Οικονομικά του Αθλητισμού
10. Αθλητισμός & Οικονομία
11. Αθλητισμός & Πολιτική
12. Νέα από το Αθήνα 2004
13. Ανακοινώσεις - Σύντομες Ειδήσεις

σελ. 6

σελ. 36

σελ. 34

Κάθε αρχή και δύσκολη. Επιτακτική είναι η ανάγκη καθιέρωσης ενός επιστημονικού περιοδικού, που θα προσφέρει οικονομικές αναλύσεις αθλητικών θεμάτων. Στην Ελλάδα η έρευνα περί των αθλητικών είναι ακόμη στα σπάργα. Δεν υπάρχει καμία σοβαρή μελέτη που να αφορά τον ελληνικό αθλητισμό. Φυσικά, θα πρέπει κανείς να πάει ένα βήμα πίσω και να δει ότι δεν υπάρχει σοβαρή εκπαίδευση στα οικονομικά, τη διοίκηση και το μάρκετινγκ του αθλητισμού. Τα προγράμματα σπουδών, αλλά και τα αντίστοιχα εγχειρίδια, κάνουν μικρή αναφορά στον αθλητισμό.

Πάντως, οι παραπάνω διαπιστώσεις δεν αφορούν μόνο την Ελλάδα. Σε μία σημαντική συνέντευξη που φιλοξενούμε στο παρόν τεύχος του περιοδικού, ο καθηγητής και εκδότης του επιστημονικού περιοδικού *Journal of Sports Economics*, Leo Kahane, αναφέρει ότι το αντικείμενο των οικονομικών του αθλητισμού είναι σχετικά πρόσφατο. Όπως αναφέρει ο καθηγητής, περί τα τέλη της δεκαετίας του 1980, άρχισε μία πραγματική άνθιση, αποτέλεσμα της οποίας ήταν και η έκδοση του επιστημονικού περιοδικού το 2000. Επίσης, στο επίπεδο της εκπαίδευσης, υπάρχουν πολλά πανεπιστήμια που προσφέρουν μαθήματα για τα οικονομικά του αθλητισμού ή ακόμη και ολοκληρωμένα μεταπτυχιακά προγράμματα.

Στην Ελλάδα η έρευνα περί των αθλητικών είναι ακόμη στα σπάργα. Δεν υπάρχει καμία σοβαρή μελέτη που να αφορά τον ελληνικό αθλητισμό. Φυσικά, θα πρέπει κανείς να πάει ένα βήμα πίσω και να δει ότι δεν υπάρχει σοβαρή εκπαίδευση στα οικονομικά, τη διοίκηση και το μάρκετινγκ του αθλητισμού. Τα προγράμματα σπουδών, αλλά και τα αντίστοιχα εγχειρίδια, κάνουν μικρή αναφορά στον αθλητισμό.

Και στη χώρα μας έχει αρχίσει να κινείται κάτι τέτοιο και θέλουμε να θεωρούμε την έκδοση αυτού του περιοδικού ως μέρος αυτής της κίνησης. Η καθιέρωση του διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου κάθε Φεβρουάριο σε συνεργασία με το Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Αθήνας είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα, διότι θα δίνει την ευκαιρία σε πολλούς, κυρίως, σπουδαστές να παρακολουθούν τις πρόσφατες εξελίξεις στα οικονομικά του αθλητισμού και τις συναφείς επιπτώσεις του μάνατζμεντ και του μάρκετινγκ.

Επίσης, στα προσεχή σχέδια βρίσκεται μία προσπάθεια καθιέρωσης μεταπτυχιακών σπουδών από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Αθήνας, όπως και η προσφορά αντίστοιχων σεμιναρίων. Τέλος, πολύ σημαντική είναι η ενσωμάτωση διαφόρων εγχειριδίων της αθλητικής διάστασης. Για παράδειγμα, στην πρόσφατη έκδοση ενός βαρυσήμαντου εγχειριδίου μάρκετινγκ, από τον καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Άγγελο Τσακλάγκανο, υπάρχει ειδικό κεφάλαιο για το Αθλητικό Μάρκετινγκ. Είμαστε σίγουροι ότι αυτή η προσπάθεια θα βρει πολλές μιμητές.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ

Το μεγαλύτερο ζήτημα του ελληνικού ποδοσφαίρου είναι το οικονομικό και καμία μελέτη δεν μπορεί να λύσει αυτό το πρόβλημα. Δεν υπάρχουν στην Ελλάδα σήμερα επενδυτές του ύψους των απαιτήσεων που έχουν πολλές ΠΑΕ, όχι τόσο διότι δεν μπορούν να πρωταγωνιστήσουν στην ελληνική Ποδοσφαιρική Αγορά, αλλά διότι έχουν την απαίτηση να παίξουν κάποιο πρωταγωνιστικό ρόλο στην Ευρωπαϊκή Αγορά του Ποδοσφαίρου. Αυτός είναι και ο λόγος που μεγάλες ομάδες όπως η ΑΕΚ και ο ΠΑΟΚ δυσκολεύονται να βρουν, αναλόγων

Κάθε καλοκαίρι, ανοίγει η συζήτηση για τα οργανωτικά ζητήματα του ελληνικού ποδοσφαίρου. Φέτος, όμως, η συζήτηση αποκτάει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, δεδομένων όλων όσων προηγήθηκαν με τη σύγκρουση του Γιώργου Φλωρίδη με τον Πρόεδρο της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Άνωνύμων Εταιρειών, κ. Βίκτωρα Μητρόπουλο. Η ΕΠΑΕ είχε αναθέσει σε μία αγγλική εταιρεία συμβούλων την εκπόνηση μιας μελέτης για τα οργανωτικά ζητήματα του ελληνικού ποδοσφαίρου. Δυστυχώς, η μελέτη δεν κατέληξε σε πρακτικές λύσεις. Μάλιστα, ο διαπιστωτικός χαρακτήρας της έρευνας οδηγεί και σε λανθασμένα συμπεράσματα, όπως αυτό που αφορά τη βιωσιμότητα των περιφερειακών ομάδων.

Η αντικειμενικότητα της εταιρείας δεν εξασφαλίζει πάντοτε και την αντικειμενικότητα των αποτελεσμάτων μιας έρευνας, αφού σημαντικός παράγοντας που την επηρεάζει είναι οι πηγές πληροφόρησης, που στην περίπτωση της μελέτης είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι. Κάτι ανάλογο έγινε και με το ασφαλιστικό και όλοι είδαμε τα αποτελέσματα. Ο λόγος που δεν έγινε το ίδιο και με το ποδόσφαιρο, είναι διότι, άλλο είναι το ειδικό βάρος του ασφαλιστικού και άλλο του ποδοσφαίρου. Και πολύ σωστά άλλωστε. Δεν είναι το ποδόσφαιρο το φλέγον θέμα της ελληνικής κοινωνίας και αλίμονο αν ήταν.

Το μεγαλύτερο ζήτημα του ελληνικού ποδοσφαίρου είναι το οικονομικό και καμία μελέτη δεν μπορεί να λύσει αυτό το πρόβλημα. Δεν υπάρχουν στην Ελλάδα σήμερα επενδυτές του ύψους των απαιτήσεων που έχουν πολλές ΠΑΕ, όχι τόσο διότι δεν μπορούν να πρωταγωνιστήσουν στην ελληνική Ποδοσφαιρική Αγορά, αλλά διότι έχουν την απαίτηση να παίξουν κάποιο πρωταγωνιστικό ρόλο στην Ευρωπαϊκή Αγορά του Ποδοσφαίρου. Αυτός είναι και ο λόγος που μεγάλες ομάδες όπως η ΑΕΚ και ο ΠΑΟΚ δυσκολεύονται να βρουν αναλόγων προσδοκιών χρηματοδότες.

Η επίσημη ιστοσελίδα της Εθνικής Κατηγορίας σε

του ποδοσφαίρου. Είναι αλήθεια, ότι τόσο ο πληθυσμός της χώρας, αλλά όσο και οι οικονομικές της δυνατότητες (κατά κεφαλή εισόδημα, συμπεριλαμβανομένου και αυτού που δημιουργείται στην παραοικονομία) δεν της επιτρέπουν ένα Εθνικό Πρωτάθλημα με πολλές ομάδες. Το πώς θα κατανεμηθούν αυτές οι ομάδες γεωγραφικά και ποια θα είναι τα κριτήρια οικονομικής ενίσχυσής τους, απαιτεί ιδιαίτερη μελέτη.

Πάντως, η εμπειρία άλλων χωρών δείχνει ότι η πολιτεία και κυρίως η οργανωμένη τοπική κοινωνία, δραματίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των ομάδων, διότι αντλούν οικονομικά - και όχι μόνο - οφέλη από την ύπαρξη μιας επαγγελματικής ομάδας στην περιοχή τους (βλέπε σχετικό άρθρο στην Αθλητική Επιστημονική Σκέψη). Για παράδειγμα, στις ΗΠΑ τα γήπεδα των επαγγελματικών ομάδων κατασκευάζονται με χρήματα των πολιτειών. Κάτι ανάλογο θα μπορούσε να γίνει και στην Ελλάδα.

Πώς μπορούν οι ομάδες να επιβιώσουν οικονομικά; Υπάρχουν πολλοί τρόποι και τα πάντα εξαρτώνται από τις δυνατότητες, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τις απειλές που αντιμετωπίζει κάθε ομάδα για να χρησιμοποιήσουμε τις τέσσερις λέξεις - κλειδιά ενός στρατηγικού σχεδίου, που θα πρέπει να γίνει πρώτα για κάθε ομάδα ξεχωριστά και έπειτα, για το σύνολο της κατηγορίας ποδοσφαίρου. Πηγές εισοδήματος είναι τα εισιτήρια, τα τηλεοπτικά δικαιώματα, οι διαφημίσεις (χορηγοί), οι επιχορηγήσεις της πολιτείας και τέλος, οι πωλήσεις παικτών.

Οι μεγάλες ομάδες μπορεί να στηρίζονται στις τρεις πρώτες πηγές, ενώ οι μικρότερες ομάδες στις δύο τελευταίες. Με δεδομένες τις νέες ευνοϊκές συνθήκες που διαμορφώνονται όσον αφορά στις μεταγραφές νέων παικτών για τις ομάδες φυτώρια (βλέπε σχετικό άρθρο στο παρόν τεύχος και τη συνέντευξη της κας Διαμαντοπούλου), οι μικρές ομάδες μπορούν να

διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Απλά χρειάζεται οργάνωση σε όλα τα επίπεδα. Και για να δώσουμε ένα απλό παράδειγμα, μερικές ομάδες μπορούν να στηρίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην ανάπτυξη νέων παικτών, όχι τυχαία, όπως γινόταν παλαιά, αλλά με συστηματικό τρόπο. Η νέα μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά δίνει τη δυνατότητα, με την ανάπτυξη του αναμφισβήτητου ελληνικού ταλέντου στο ποδόσφαιρο (βλέπε αποτελέσματα της εθνικής νέων και ελπίδων) οι λεγόμενες μικρές ομάδες να ανεβάσουν σημαντικά τον προϋπολογισμό τους και να παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στην Ευρώπη. Η στρατηγική αυτή έχει ακολουθηθεί από μεγάλες ομάδες της Ευρώπης που έχουν μεγαλοουργήσει στα εθνικά και ευρωπαϊκά πρωταθλήματα, όπως ο Άγιαξ και η Μάντσεστερ. Τηρουμένων των αναλογιών, μία τέτοια στρατηγική θα μπορούσε να αποβεί ωφέλιμη για τις λεγόμενες μικρές ομάδες του ελληνικού Εθνικού Πρωταθλήματος Ποδοσφαίρου.

Φυσικά, όπως σε όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, έτσι και στο ποδόσφαιρο (αθλητισμό), υπάρχει η παραοικονομία που του αναλογεί. Το «πούλημα» παιγνιδιών αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος για πολλές μικρές, κυρίως, ομάδες και αν κανείς σταθεί σε ηθικολογίες και κατασταλτικά (αστυνομικά) μέτρα δεν πρόκειται να υπάρξουν αποτελέσματα. Το πρόβλημα θα συνεχιστεί εφ' όσον τα οικονομικά οφέλη είναι τεράστια. Αυτός, εξάλλου, είναι και ο λόγος που η γενικότερη εγκληματικότητα δεν έχει εξαλειφθεί, ακόμη και όταν η ποινή για τη σύλληψη είναι η θανατική καταδίκη.

Το ζητούμενο είναι αν η οργάνωση του ποδοσφαίρου θα είναι τέτοια, που θα μηδενίζει τα οφέλη από το «πούλημα» των αγώνων και θα μεγιστοποιεί τα οφέλη από τη διεξαγωγή καθαρών παιγνιδιών. Και για να δώσουμε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα, αν η οργάνωση του ελληνικού ποδοσφαίρου γινόταν με τη μέθοδο της δικαιόχρησις (franchising), κάτι ανάλογο με την οργανωτική δομή των επαγγελματικών αθλημάτων των ΗΠΑ, τότε μία μεγάλη αιτία «μαγειρέματος» των αγώνων, της αποφυγής του υποβιβασμού και η άνοδος της κατηγορίας, δεν θα είχε λόγο ύπαρξης. Δεν θα είχαμε, δηλαδή, ούτε μπαράζ αγώνων, ούτε παράπονα για διαιτησίες και χίλια δύο άλλα υπονοούμενα για πληρωμένους και για διαπλεκόμενους. Αυτό όμως απαιτεί μία άλλη επιχειρηματική φιλοσοφία για την οργάνωση του ποδοσφαίρου.

Α Ν Ν Α

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

“ Πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι καταργείται η απαγόρευση προσφυγής στα εθνικά δικαστήρια. Έτσι, οι παίκτες θα έχουν τη δυνατότητα, σε περίπτωση διαμάχης, να ζητήσουν αποκατάσταση ενώπιον των αστικών δικαστηρίων, όπως και όλοι οι υπόλοιποι εργαζόμενοι.

Επιπλέον, προβλέπεται η συγκρότηση αποτελεσματικού, γρήγορου και αντικειμενικού οργάνου διαιτησίας των διαφορών, με ανεξάρτητο πρόεδρο και μέλη τα οποία θα επιλέγονται εξ ίσου μεταξύ των παικτών και των σωματείων.

”

Ποια είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά της συμφωνίας της FIFA με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

Στις 5 Μαρτίου 2001, εγώ και οι συνάδελφοί μου, κυρία Reding και κύριος Monti και οι πρόεδροι της FIFA,

κ. Blatter και της UEFA, κ. Johansson, ολοκλήρωσαμε τις συζητήσεις μας σχετικά με τους αναθεωρημένους κανονισμούς της FIFA στο θέμα των διεθνών μεταγραφών ποδοσφαιριστών.

Η FIFA ανέλαβε να τροποποιήσει μέχρι τον Ιούλιο του

να σύνολο αρχών που ικανοποιούν τις ειδικές ανάγκες του αθλητισμού, ενώ παράλληλα σέβονται τους κοινοτικούς κανόνες περί ανταγωνισμού και ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μέσα στην Ένωση.

Οι 11 αρχές που αποτελούν το αποτέλεσμα των συζητήσεων έχουν μεγάλη σημασία για τους παίκτες, τα αθλητικά σωματεία και γενικότερα, για την καλή λειτουργία του ποδοσφαίρου.

Προβλέπουν την καθιέρωση ενός συστήματος αποζημιώσεων για τον καθάριστο, στην περίπτωση μεταγραφών,

να ενθαρρυνθούν και να ανταμειφθούν οι προσπάθειες κατάρτισης των σωματείων, ιδιαίτερα των μικρών.

Πρέπει, επίσης, να διαμορφωθούν μηχανισμοί αλληλεγγύης, προκειμένου να ανακατανομηθεί ένα σημαντικό ποσοστό των εισοδημάτων σε σωματεία που συμμετέχουν στην κατάρτιση των ποδοσφαιριστών.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο αφορά την κατάργηση της απόλυτης απαγόρευσης της διεθνούς μεταγραφής παίκτη, ο οποίος είχε λύσει μονομερώς το συμβόλαιό του. Από αυτή την άποψη, επήλθε ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής ελευθερίας ενός ποδοσφαιριστή αφενός και της ορθής λειτουργίας του αθλητικού ανταγωνισμού, καθώς και της τήρησης του συμβολαίου αφετέρου. Οι μονομερείς λύσεις συμβολαίων είναι δυνατές, αλλά μόνον στο τέλος της ποδοσφαιρικής σεζόν. Τέτοιου είδους αθέτηση των συμβατικών υποχρεώσεων, είτε από τον παίκτη, είτε από το σωματείο, μπορούν να επιφέρουν την οικονομική αντιστάθμιση

ηλίου προέκυψε κατά την προστατευόμενη περίοδο του (δηλαδή κατά τις δύο πρώτες σεζόν για παίκτες μικρότερους των 28 ετών και κατά την πρώτη σεζόν για παίκτες μεγαλύτερους των 28 ετών). Θα επιβάλλονται αθλητικές κυρώσεις στο υπεύθυνο μέρος.

Πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι καταργείται η απαγόρευση προσφυγής στα εθνικά δικαστήρια. Έτσι, οι παίκτες θα έχουν τη δυνατότητα, σε περίπτωση διαμάχης, να ζητήσουν αποκατάσταση ενώπιον των αστικών δικαστηρίων, όπως και όλοι οι υπόλοιποι εργαζόμενοι. Επιπλέον, προβλέπεται η συγκρότηση αποτελεσματικού, γρήγορου και αντικειμενικού οργάνου διαιτησίας των διαφορών, με ανεξάρτητο πρόεδρο και μέλη τα οποία θα επιλέγονται εξ ίσου μεταξύ των παικτών και των σωματείων.

Θα ισχύσει αυτή η συμφωνία και σε άλλα αθλήματα; Και πώς θα επηρεάσει την ευρωπαϊκή αγορά του αθλητισμού;

Επιτροπής ήταν απόρροια ορισμένων καταγγελιών από συνδικαλιστικές ενώσεις παικτών, στις οποίες υπάρχει ο ισχυρισμός ότι οι κανόνες της FIFA δεν είναι συμβατοί με την κοινοτική νομοθεσία. Η Επιτροπή, ως θεματοφύλακας της Συνθήκης ΕΚ, όφειλε να λάβει θέση σχετικά με το ζήτημα αυτό. Για αυτό το λόγο εξέτασε σε βάθος τους κανόνες της FIFA περί διεθνών μεταγραφών των ποδοσφαιριστών, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά του ποδοσφαίρου. Η ενδεχόμενη μεταφορά και σε άλλα αθλήματα των αρχών που καθορίστηκαν στις 5/3/2001, όσον αφορά στο ποδόσφαιρο, θα εξαρτηθεί από το ρυθμιστικό πλαίσιο, καθώς και από τα ειδικά χαρακτηριστικά του εκάστοτε αθλήματος.

Όσον αφορά στη δεύτερη πτυχή του ερωτήματός σας, στη διάρκεια των συζητήσεων με τη FIFA/UEFA, οι εκπρόσωποι της Επιτροπής ζήτησαν από τους δύο αυτούς φορείς τις εκτιμήσεις τους σχετικά με τον αντίκτυπο των προβλεπόμενων αλλαγών, όμως αυτοί ανέφεραν ότι δεν ήταν σε θέση να παράσχουν αριθμητικά στοιχεία στο θέμα αυτό.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός αυτό, προβλέφθηκε ότι, στην τρίτη σαιζόν, ύστερα από την έγκριση των εν λόγω αρχών, η FIFA θα προβεί σε γενική επανεξέταση της εφαρμογής τους και θα αναλύσει ειδικότερα την εφαρμογή της αποζημίωσης κατάρτισης. Τα ευρήματα θα εξεταστούν με τα διάφορα μέλη της οικογένειας του ποδοσφαίρου.

Αναλάβετε την πρωτοβουλία να διευκολύνετε τον κοινωνικό διάλογο. Μπορείτε να περιγράψετε πώς θα γίνει αυτό (διάλογος μεταξύ ποιών;) και ποια είναι τα κύρια θέματα συζήτησης;

Πράγματι, προσδίδω ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα αυτόν και έχω προσφέρει τη βοήθεια της Επιτροπής για το σκοπό αυτό. Πιστεύω ότι ο κοινωνικός διάλογος είναι αποτελεσματική μέθοδος για τη συζήτηση και την ανεύρεση κοινών λύσεων μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και ιδιαίτερα, των οργανώσεων, των σωματείων και των παικτών, καθώς και για την πρόληψη και απότληψη των εντάσεων και των συγκρούσεων.

Πρέπει να θυμόμαστε ότι το περιβάλλον του αθλητισμού, συμπεριλαμβανομένου του ποδοσφαίρου, έχει γνώρισει τα τελευταία έτη πολλές αλλαγές. Η οικονομική και εμπορική διάστασή του έχει αυξηθεί σημαντικά. Λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις που αυτή τη στιγμή αντιμετωπίζει το ποδόσφαιρο, οι οποίες δημιουργούν διάφορες προσεγγίσεις που θίγουν άμεσα τους παίκτες (π.χ. πρόσφατα άρθρα στον τύπο σχετικά με μία μορφή ανώτατου μισθολογικού ορίου, με το ντόπινγκ, κ.τ.λ.), είμαι της άποψης ότι υπάρχει περιθώριο για κοινωνικό διάλογο στο ποδόσφαιρο, όσον αφορά ειδικότερα στην απασχόληση και στις συνθήκες εργασίας των ποδοσφαιριστών, αλλά και γενικότερα, στην κατάσταση και στις προοπτικές του ποδοσφαίρου.

Η ανάπτυξη και σταθερή οικοδόμηση ενός ώριμου κοινωνικού διαλόγου μπορεί να παράσχει λύσεις στα προβλήματα που ακόμα εκκρεμούν. Σε αυτό το πλαίσιο, απηύθυνα πρόσκληση στους εκπροσώπους των ποδοσφαιριστών.

Αν και είναι αρμοδιότητα των εμπλεκόμενων κοινωνικών εταίρων να αποφασίσουν, στο πλαίσιο της αυτονομίας τους, σχετικά με την πορεία δράσης που θα ακολουθήσουν, πιστεύω ότι ο κοινωνικός διάλογος μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποδοτικά εις όφελος της αυξημένης νομικής βεβαιότητας, της ακεραιότητας στον ανταγωνισμό και του ποδοσφαίρου γενικότερα.

Ποια είναι η άποψή σας για την κόντρα του τελευταίου χρόνου μεταξύ της ΓΓΑ και της ΕΠΑΣ;

Όπως αντιλαμβάνεστε, μου είναι αδύνατο να εκφέρω γνώμη για αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα, όπως αυτά εκφράζονται στον τύπο. Εκείνο που πρέπει να τονιστεί είναι ότι πρέπει να υπάρχει νομική σαφήνεια, όσον αφορά στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις όσων εμπλέκονται στο χώρο του ποδοσφαίρου και ότι δεν υπάρχει εξαίρεση του αθλητισμού έναντι του νόμου.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΝ (ΠΑΣΕΩΣ)
PANHELLENIC ASSOCIATION OF SPORTS ECONOMISTS & MANAGERS (PASEM)

CALL FOR PAPERS

INTERNATIONAL CONFERENCE ON
THE ECONOMICS, MANAGEMENT AND MARKETING OF SPORTS

FEBRUARY 25-26, 2002
ATHENS, GREECE

PASEM, in collaboration with the Economic University of Athens, will organize its Second International Conference. The aim of the conference is to bring together scholars and students of ECONOMICS, MANAGEMENT AND MARKETING and other related disciplines to identify areas of common research issues as well as methodological and analytical differences in sports.

Papers (in English) from all areas of business, economics and social sciences are welcome. Submissions from other disciplines that emphasize the development and the applicability of economics, management and marketing to sports are also welcome.

A special session of the conference will be devoted to the Economic Impacts of Olympic Games.

Selected papers will be published in a Special Volume of the Conference Proceedings.

Please submit abstract no more than 300 words by November 30th, 2001 to the following address:

*Dr. Gregory T. Papanikos
President, Panhellenic Association
of Sports Economists and Managers (PASEM)
12 Solomou Street, 10683 Athens, Greece
Tel.: (01) 00301 383-4227
Fax: (01) 00301 384-7734
email: pase@x-treme.gr*

ΛΕΟ ΚΑΗΑΝΕ

Τα Οικονομικά του Αθλητισμού αποτελούν ένα νέο πεδίο επιστημονικής μελέτης: Τι περιλαμβάνουν;

Ο κλάδος των «οικονομικών του αθλητισμού» αποτελεί, πράγματι, ένα σχετικά

νέο επιστημονικό πεδίο για τους οικονομολόγους της Βορείου Αμερικής. Η πρώτη γνωστή επιστημονική εργασία που δημοσιεύτηκε από οικονομολόγο, πάνω στο συγκεκριμένο αυτό θέμα, είναι η εργασία του Simon Rottenberg, με τίτλο: «Η Αγορά Εργασίας των Παικτών Μπέιζμπολ», στο περιοδικό Journal of Political Economy το 1956. Υπήρξαν και ορισμένες εργασίες που δημοσιεύτηκαν τις δεκαετίες του 1960 και 1970 (αξίζει να σημειωθεί εκείνη του Neale, που δημοσιεύτηκε το 1964 στο περιοδικό Quarterly Journal of Economics, καθώς και εκείνη του Scully, που δημοσιεύτηκε το 1974 στο περιοδικό American Economic Review). Ωστόσο, μόνο στο τέλος της δεκαετίας του 1980 το επιστημονικό αυτό πεδίο γνώρισε μια πραγματική ερευνητική άνθιση, με δωδεκάδες, στην κυριολεξία, εργασίες να δημοσιεύονται σε οικονομικά περιοδικά αναγνωρισμένου κύρους. Οι περισσότερες από αυτές τις μελέτες μπορούν να ενταχθούν σε μία από τις εξής δύο κατηγορίες: μελέτες που χρησιμοποιούν στοιχεία από το χώρο του αθλητισμού για να ελέγξουν την ισχύ γενικότερων οικονομικών θεωριών και μελέτες που στοχεύουν στη διερεύνηση συγκεκριμένων πτυχών της αθλητικής βιομηχανίας.

Όσον αφορά στα θέματα με τα οποία καταπιάνεται ο κλάδος των οικονομικών του αθλητισμού, αυτά είναι πολλά και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη διερεύνηση της αγοράς εργασίας, τις σχέσεις διευθυνσης και εργαζομένων, τον προσδιορισμό των μισθών, τις χρηματοδοτήσεις από τα κατά τόπους δημόσια ταμεία, την ανάλυση των δομών της αγοράς και νομικά θέματα της αθλητικής βιομηχανίας.

Πόσο μεγάλη είναι η αγορά εργασίας για τους αθλητικούς οικονομολόγους στις μέρες μας; Ποιες προοπτικές ανοίγονται για τους νέους οικονομολόγους που επιθυμούν να μελετήσουν τα οικονομικά του αθλητισμού;

Η προσωπική μου αντίληψη είναι ότι η αγορά εργασίας για τους αθλητικούς οικονομολόγους είναι αρκετά περιορισμένη στις Η.Π.Α. Πιστεύω ότι τα περισσότερα άτομα στην Αμερική, που θα αυτοαποκαλούνταν «αθλητικοί οικονομολόγοι», εργάζονται στα Οικονομικά Τμήματα ή στα Τμήματα Μάνατζμεντ των Πανεπιστημίων. Έξω από τους ακαδημαϊκούς κύκλους, οι αθλητικοί οικονομολόγοι απασχολούνται, κατά κύριο λόγο, ως σύμβουλοι ή ως διοικητικά στελέχη σε επαγγελματικούς, ερασιτεχνικούς και κολεγιακούς αθλητικούς οργανισμούς. Παρόλο που δεν γνωρίζω επακριβώς την ευρωπαϊκή αγορά για τους αθλητικούς οικονομολόγους, πιστεύω, ωστόσο, ότι εκεί υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης σε ινστιτούτα ερευνών, χρηματοδοτούμενων από την κυβέρνηση, από ό,τι συμβαίνει στις Η.Π.Α.

Μπορείτε να αναφέρετε ορισμένα Πανεπιστήμια των Η.Π.Α. που προσφέρουν μεταπτυχιακά προγράμματα στον κλάδο των οικονομικών του αθλητισμού; Ποιες προϋποθέσεις χρειάζεται να πληροί ένας φοιτητής για να γίνει δεκτός σε ένα τέτοιο πρόγραμμα;

Σε ό,τι αφορά τις ανώτατες σπουδές στον κλάδο των οικονομικών του αθλητισμού, δεν γνωρίζω κάποιο πρόγραμμα που να οδηγεί στην απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σε αυτόν τον τομέα. Ωστόσο, υπάρχει μια σειρά προγραμμάτων στο Αθλητικό Μάνατζμεντ (π.χ. το πρόγραμμα που προσφέρεται στο College of Education του Πανεπιστημίου της Γεωργίας) ή στην Αθλητική Διοίκηση (π.χ. το πρόγραμμα του Κρατικού Πανεπιστημίου της Φλόριντα). Επίσης, ένας αριθμός πανεπιστημίων προσφέρουν (ή έχουν προ-

αφέρει στο παρελθόν) μεμονωμένα μαθήματα (courses) στα οικονομικά του αθλητισμού. Παραδείγματα αποτελούν το Πανεπιστήμιο Duke, το Πανεπιστήμιο του Harvard, το Πανεπιστήμιο του Vanderbilt, το Πανεπιστήμιο Temple, το Πανεπιστήμιο του Missouri-St. Louis, το Πανεπιστήμιο Clemson, το Πανεπιστήμιο του Rochester, το Πανεπιστήμιο του Chicago, το Πανεπιστήμιο Cornell και άλλα. Οι περισσότερες από αυτές τις σειρές διαλέξεων προσφέρονται προαιρετικά σε φοιτητές, ως μέρος των προπτυχιακών τους σπουδών στα Οικονομικά ή στη Διοίκηση Επιχειρήσεων.

Ποια ζητήματα πιστεύεται ότι χρήζουν περαιτέρω έρευνας στον τομέα των οικονομικών του αθλητισμού;

Στις μέρες μας, ένα από τα πιο κρίσιμα ζητήματα στο χώρο των οικονομικών του αθλητισμού στις Η.Π.Α. είναι το ζήτημα της ανταγωνιστικής ισορροπίας. Σύμφωνα με έκθεση του «Blue Ribbon Panel», σχετικά με την Εθνική Ομοσπονδία Μπέιζμπωλ (Ιούλιος 2000), το φαινόμενο της ανταγωνιστικής ανισορροπίας διαγκώθηκε τα τελευταία 5 ή 6 χρόνια και αυτό οφείλεται, κυρίως, σε ανισότητες στα έσοδα των ομάδων, που δημιουργούνται λόγω του διαφορετικού μεγέθους των αγορών τους. Παρόλο που η έλλειψη ανταγωνιστικής ισορροπίας έχει αμφισβητηθεί (βλ. το άρθρο του Eckard, στο Journal of Sports Economics, στο τεύχος του Αυγούστου 2001), το θέμα αυτό έχει προκαλέσει μεγάλο ενδιαφέρον και αξίζει να διερευνηθεί περαιτέρω.

Ένα άλλο σπουδαίο ζήτημα στον τομέα των οικονομικών του αθλητισμού είναι η δημόσια επιδότηση των γηπέδων, που η χρήση τους προορίζεται για τις επαγγελματικές αθλητικές ομάδες. Οι κατά τόπους πολιτικοί εκπρόσωποι, που τάσσονται υπέρ της δημόσιας επιδότησης αυτών των γηπέδων, συχνά προωθούν τέτοιου είδους έργα, ισχυριζόμενοι ότι τα νέα γήπεδα αποτελούν σπουδαίες επενδύσεις, που βελτιώνουν την ευημερία των κοινοτήτων όπου κατασκευάζονται. Έρευνες που διεξήγαγαν αθλητικοί οικονομολόγοι (π.χ. η εργασία του Robert Baade το 1994), ωστόσο, αμφισβητούν αυτό τον ισχυρισμό και δείχνουν ότι οι δημόσιες επενδύσεις αυτού του είδους αποφέρουν ελάχιστα έως καθόλου κέρδος στην περιοχή (μερικές φορές, μάλιστα, έχουν και αρνητική οικονομική επίδραση). Οπωσδήποτε, το ζήτημα αυτό χρήζει περισσότερης διερεύνησης, καθώς οι ψηφοφόροι των τοπικών κοινοτήτων πρέπει να είναι ενήμεροι για το πραγματικό κόστος των επενδύσεων αυτού του είδους.

Μια άλλη περιοχή έρευνας, με την οποία καταπιάνομαι κι εγώ προσωπικά την τρέχουσα περίοδο, αφορά τη δυναμική των ομάδων και την αλληλεπίδραση που υφίσταται στο εσωτερικό τους. Ένα από τα ενδιαφέροντα ζητήματα πολλών αθλημάτων είναι ότι συχνά εμπλέκουν αυτό που οι οικονομολόγοι αποκαλούν «από κοινού παραγωγή» ή αλλιώς, «συλλογική παραγωγή» (joint production). Με άλλα λόγια, στο χώρο του αθλητισμού, ο κάθε παίκτης συνεργάζεται με τους υπολοίπους, έτσι ώστε όλοι μαζί να παράγουν κάποιο «προϊόν», που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε «νίκες της ομάδας». Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, είναι ξεκάθαρο ότι η επίδοση ενός παίκτη εξαρτάται από τη στήριξη που θα λάβει από τους συμπαίκτες του.

Μια άλλη περιοχή έρευνας, με την οποία καταπιάνομαι κι εγώ προσωπικά την τρέχουσα περίοδο, αφορά τη δυναμική των ομάδων και την αλληλεπίδραση που υφίσταται στο εσωτερικό τους. Ένα από τα ενδιαφέροντα ζητήματα πολλών αθλημάτων είναι ότι συχνά εμπλέκουν αυτό που οι οικονομολόγοι αποκαλούν «από κοινού παραγωγή» ή αλλιώς, «συλλογική παραγωγή» (joint production). Με άλλα λόγια, στο χώρο του αθλητισμού, ο κάθε παίκτης συνεργάζεται με τους υπολοίπους, έτσι ώστε όλοι μαζί να παράγουν κάποιο «προϊόν», που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε «νίκες της ομάδας». Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, είναι ξεκάθαρο ότι η επίδοση ενός παίκτη εξαρτάται από τη στήριξη που θα λάβει από τους συμπαίκτες του. Η ύπαρξη αυτής της αμοιβαίας εξάρτησης δίνει αφορμή για να συζητηθούν πάσης φύσεως ενδιαφέροντα ζητήματα. Για παράδειγμα, μπορούμε να μελετήσουμε το θέμα της ατομικής αποζημίωσης. Παρόλο που οι παίκτες μιας ομάδας λαμβάνουν ατομικούς μισθούς, η επίδοσή τους, ωστόσο, βασίζεται, ως ένα βαθμό, στην επίδοση των συμπαίκτων τους. Με αυτά τα δεδομένα, είναι πιθανό να αντιμετωπίσει κανείς ιδιαίτερη δυσκολία στην προσπάθειά του να προσδιορίσει την αυστηρά ατομική συμβολή του κάθε παίκτη στην ομάδα (από την οποία εξαρτάται και το ύψος του μισθού του), δεδομένου ότι η

συμβολή αυτή μπορεί να συγκαλυφθεί από τις ενέργειες των συμπαίκτων του.

Το «ξέμπλεγμα» αυτής της αλληλεπίδρασης αποτελεί ένα ενδιαφέρον - και διανοητικά προκλητικό -

πρόβλημα, που μπορεί να συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των δομών της μισθοδοσίας και σε άλλες βιομηχανίες, όπου παρατηρείται κι εκεί η «από κοινού παραγωγή».

Είστε ένας από τους συντάκτες του νέου περιοδικού Journal of Sports Economics. Πώς αποφασίσατε να εκδώσατε ένα νέο περιοδικό; Πώς προχωράει έως τώρα; Ποιές είναι οι μελλοντικές του προοπτικές;

Η ιδέα του περιοδικού Journal of Sports Economics γεννήθηκε το 1997, από μια συζήτηση που είχα με δύο συναδέλφους μου, από το Κρατικό Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας (California State University), τον Paul Staudohar και τον Steve Szymenski, που και οι δύο έχουν διεξάγει έρευνες στα οικονομικά του αθλητισμού. Αντύληφθήκαμε ότι υπήρχε ένας μεγάλος (και διαρκώς αυξανόμενος) αριθμός δημοσιευμένων μελετών, που πραγματευόταν οικονομικά ζητήματα στο χώρο του αθλητισμού. Πράγματι, μια απλή αναζήτηση στη γνωστή βάση δεδομένων του διαδικτύου «EconLit», που περιλαμβάνει δημοσιευμένες εργασίες στα υψηλού κύρους οικονομικά περιοδικά, μας παρέπεμψε σε 411 επιστημονικά άρθρα που δημοσιεύτηκαν από το 1969 έως σήμερα, βάσει των λέξεων-κλειδιά μπιζμπολ, αμερικάνικο ποδόσφαιρο (NFL), μπάσκετ (NBA), χόκει (NHL), ποδόσφαιρο, γκολφ και τένις. Η ίδια αναζήτηση, περιορισμένη στα 5 τελευταία χρόνια, έδωσε 216 παραπομπές. Ωστόσο, παρά τη δραματική ανάπτυξη στο επιστημονικό αυτό πεδίο, δεν υπήρχε κάποια ενοποιημένη τοποθεσία, που να συγκεντρώνει όλες αυτές τις δημοσιεύσεις. Αντίθετα, εμφανίζονταν σε πολλά και διαφορετικά περιοδικά. Το φυσικό συμπέρασμα για μας ήταν ότι ο κλάδος είχε αναπτυχθεί αρκετά για να αξιωνόταν ένα δικό του περιοδικό. Έχοντας αυτό στο νου μας, ο Staudohar κι εγώ αρχίσαμε να ερχόμαστε σε επαφή με έμπειρους ακαδημαϊκούς, που δραστηριοποιούνταν στον επιστημονικό χώρο των οικονομικών του αθλητισμού, προκειμένου να εξασφαλίσουμε τη συνδρομή τους στην προσπάθειά μας να ιδρύσουμε το νέο αυτό περιοδικό και να τους προτείνουμε να συμμετέχουν ως μέλη στη Συντακτική του Επιτροπή. Με μεγάλη μας έκπληξη και χαρά, σχεδόν όλοι με όσους ήρθαμε σε επαφή στήριξαν με ενθουσιασμό την ιδέα μας και δέχτηκαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στη Συντακτική Επιτροπή. Έπειτα από την κατάρτιση ενός καταλόγου εθελοντών, ετοι-

JOURNAL OF SPORTS ECONOMICS

Wiley Periodicals, Inc.

Τα θέματα με τα οποία καταπιάνεται ο κλάδος των οικονομικών του αθλητισμού, είναι πολλά και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη διερεύνηση της αγοράς εργασίας,

μασα μια πρόταση για το περιοδικό και την έστειλα σε έναν αριθμό εκδοτικών οίκων. Παρόλο που αρκετοί από αυτούς εκδήλωσαν ενδιαφέρον για το έργο, τελικά υπογράψαμε συμβόλαιο με τη Sage Publications, Inc., καθώς ήταν η πιο «επιθετική» εταιρεία και έδειξε σφοδρό ενδιαφέρον για την έκδοση του περιοδικού.

Μέχρι σήμερα, έχουμε δημοσιεύσει 6 τεύχη, ξεκινώντας από το Φεβρουάριο του 2000. Το έβδομο, που πρόκειται να κυκλοφορήσει τον Αύγουστο του 2001, βρίσκεται προς το παρόν στο τυπογραφείο. Ο αριθμός των συνδρομητών έφτασε τους 300, που περιλαμβάνει, τόσο ιδιώτες, όσο και ιδρύματα, από τη Βόρειο Αμερική και την Ευρώπη. Ο αριθμός των συνδρομητών αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά στα επόμενα έτη. Σε ό,τι αφορά τα χειρόγραφα, η ροή είναι επαρκής για να εξακολουθήσουμε να δημοσιεύουμε υψηλής ποιότητας ερευνητικές εργασίες, κάτι που πρόσφατα οδήγησε στην καταχώρηση του περιοδικού στην ήδη αναφερθείσα ηλεκτρονική βάση δεδομένων «EconLit». Την τρέχουσα περίοδο μελετάται η ένταξη του περιοδικού μας και στην ηλεκτρονική βάση «ISI».

Όσον αφορά στα μελλοντικά σχέδια για το περιοδικό, έχουμε κατά νου αρκετές ιδέες. Μία από αυτές είναι και η έκδοση ειδικών τευχών αφιερωμένων στην μελέτη ενός συγκεκριμένου θέματος. Ένα τέτοιο τεύχος ολοκληρώνεται ήδη και αφορά το ζήτημα της ανταγωνιστικής ισορροπίας, στο οποίο αναφέρθηκα και προηγουμένως. Το τεύχος αυτό θα οργανωθεί από τον προσκεκλημένο συντάκτη και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής, Andrew Zimbalist και θα περιλαμβάνει εργασίες του ίδιου και άλλων γνωστών επιστημόνων, όπως του Roger Noll, του John Siegfried και του Stefan Szymanski.

Εργαζόμαστε, επίσης, προς την κατεύθυνση καθιέρωσης ομάδων εργασίας σε συνέδρια της Βορείου Αμερικής και της Ευρώπης, που θα επιχορηγούνται από το περιοδικό. Επιπλέον, θα συνεργαστούμε με τα μέλη του Δ.Σ. του νέο-ιδρυθέντος Παγκόσμιου Συνδέσμου Αθλητικών Οικονομολόγων (International Association of Sports Economists, IASE) για να συγχρηματοδοτήσουμε συνέδρια με θέμα τα οικονομικά του αθλητισμού και να αφιερώσουμε ένα τεύχος (ή μέρος τευχούς) του περιοδικού για τη δημοσίευση ορισμένων από τις ερευνητικές εργασίες που θα ανακοινωθούν σε αυτά τα συνέδρια.

τις σχέσεις διεύθυνσης και εργαζομένων, τον προσδιορισμό των μισθών, τις χρηματοδοτήσεις από τα κατά τόπους δημόσια ταμεία, την ανάλυση των δομών της αγοράς και νομικά θέματα της αθλητικής βιομηχανίας.

Η Ελλάδα θα διοργανώσει την επόμενη Ολυμπιάδα του 2004. Από οικονομικής απόψεως, πώς αξιολογείται το μεγάλο αυτό γεγονός; Τι πρέπει να κάνει η Ελλάδα για να επωφεληθεί οικονομικά από τους Ολυμπιακούς Αγώνες;

Υπάρχουν ορισμένες ερευνητικές εργασίες που ασχολούνται με τα οικονομικά τέτοιων μεγάλων γεγονότων - π.χ. το κεφάλαιο του Phil Porter στο βιβλίο του 1999, με τίτλο: Οικονομικά του Αθλητισμού: Σύγχρονη Έρευνα (Sports Economics: Current Research) και η πρόσφατη εργασία των Robert Baade και Victor Matheson, που πρόκειται να δημοσιευτεί στο περιοδικό μας, στο τεύχος Νοεμβρίου 2001 - και τα αποτελέσματα συχνά δείχνουν ότι οι επενδύσεις που γίνονται για τη φιλοξενία αυτών των γεγονότων συχνά αποφέρουν πολύ μικρότερο κέρδος από ό,τι αρχικά αναμενόταν. Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα είναι το αν θα υπάρξει μια σημαντική καθαρή αύξηση των καταναλωτικών δαπανών, που σχετίζονται με το γεγονός, έτσι ώστε να εξασφαλιστούν τα έσοδα που είναι αναγκαία για την κάλυψη του κόστους διοργάνωσής του. Σε ό,τι αφορά τώρα τους τρόπους με τους οποίους η Ελλάδα θα μπορούσε να εκμεταλλευθεί οικονομικά τους Αγώνες του 2004, δεν είμαι ειδικός στο θέμα, αλλά πιστεύω, ωστόσο, ότι είναι αρκετά σημαντικό να εξασφαλιστεί η ύπαρξη εναλλακτικών χρήσεων των αθλητικών και άλλων εγκαταστάσεων, που θα κατασκευαστούν για τους αγώνες, ώστε να μπορέσουν να αξιοποιηθούν και μετά τη λήξη της αγωνιστικής περιόδου. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα πόλεων, όπου οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις ουσιαστικά εγκαταλείφθηκαν μετά την ολοκλήρωση των αγώνων. Εάν γίνουν διευθετήσεις ενοικίασης των σχεδιασμένων εγκαταστάσεων για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, πριν από το 2004, οι μελλοντικές εισροές εσόδων ενδέχεται να μειώσουν σημαντικά τις δαπάνες κατασκευής τους.

ΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΑΓΩΝΩΝ

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ

Σ Τ Ο Γ Η Π Ε Δ Ο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία διερευνά τους προσδιοριστικούς παράγοντες της παρακολούθησης αγώνων πρωταθλήματος του επαγγελματικού ποδοσφαίρου στα αγγλικά γήπεδα. Εξετάζονται ο ρόλος των τιμών των εισιτηρίων και του εισοδήματος των φιλάθλων, χρησιμοποιώντας χωρικές μεθόδους, οι οποίες βασίζονται σε πληροφορίες σχετικές με τις αποστάσεις που διανύουν οι φιλάθλοι μέχρι τον τόπο διεξαγωγής των αγώνων και τις συνεπαγόμενες ταξιδιωτικές δαπάνες. Η χρήση πληροφοριών σχετικών με τις ταξιδιωτικές δαπάνες αποκαλύπτει, ότι η παρακολούθηση των αγώνων είναι περισσότερο ευαίσθητη στις τιμές, απ' ό,τι έδειξαν παλαιότερες μελέτες. Αυτό δείχνει, ότι οι αγγλικές ομάδες ποδοσφαίρου της Εθνικής Κατηγορίας βρίσκονται πλησιέστερα στις θέσεις που μεγιστοποιούν τα έσοδά τους, απ' ό,τι πιστεύαμε παλαιότερα. Εκτενέστερη μελέτη των στοιχείων για τις μετακινήσεις

του **ROBERT SIMMONS**

Center for Sports Economics
University of Salford, M5 4WT, UK

των φιλάθλων, δείχνει, ότι, για μια συγκεκριμένη ζώνη μετακινήσεων, οι φιλάθλοι που παρακολουθούν αγώνες του επαγγελματικού πρωταθλήματος προέρχονται, δυσανάλογα, από υψηλότερες κοινωνικές τάξεις, συγκριτικά με το γενικό πληθυσμό της περιοχής όπου κατοικούν. Το υψηλό κόστος των μετακινήσεων πιθανώς να αποτρέπει τους φιλάθλους χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων από την παρακολούθηση αγώνων της Εθνικής Κατηγορίας στο γήπεδο. Ένα επιπλέον συμπέρασμα που προκύπτει από τη σχετική μελέτη είναι, ότι η τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων της Α' Εθνικής από την εταιρεία «BskyB TV», δεν αποτρέπει απαραίτητα την παρακολούθηση των αγώνων, παρόλο που ο προγραμματισμός ορισμένων από αυτών πέραν του

Τα πρότυπα παρακολούθησης ποδοσφαιρικών αγώνων στα γήπεδα της Αγγλίας, έχουν πρόσφατα καταγραφεί από τους Szymbanski και Kyurets (1999). Η παρακολούθηση, τόσο για τις ομάδες της Εθνικής Κατηγορίας, όσο και για τις ομάδες των λοιπών κατηγοριών, εμφανίζει μια πτωτική τάση καθ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο, ενώ ιδιαίτερα σημαντική μείωση παρατηρείται στις δεκαετίες 1970 και 1980. Αιτίες αυτής της πτωτικής τάσης θεωρούνται, συνήθως, η μείωση του ενθουσιασμού για τα παιχνίδια, τα ακατάλληλα και μη ασφαλή γήπεδα, η αύξηση του «χουλιγκανισμού», μέσα και γύρω από τα γήπεδα, ιδιαίτερα στις δεκαετίες του 1970 και 1980, καθώς και η αύξηση και βελτίωση των υποδομών εναλλακτικών τρόπων ψυχαγωγίας.

Εντούτοις, η δεκαετία του 1990 γνώρισε μια αναγέννηση, σε ό,τι αφορά την παρακολούθηση αγγλικών αγώνων επαγγελματικού πρωταθλήματος, η οποία είναι περισσότερο εμφανής στους αγώνες της Εθνικής Κατηγορίας, που το 1992 διαχωρίστηκε από την Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου. Παρά το γεγονός ότι μια ομάδα, η Manchester United, κερδίζει διαρκώς το πρωτάθλημα της Εθνικής Κατηγορίας, με εξαίρεση δύο μόνο έτη κατά τη διάρκεια της ύπαρξής της, η παρακολούθηση αγώνων του εν λόγω πρωταθλήματος (FA Premier League) αυξήθηκε, από, μόλις λίγο περισσότερους από 21.000 θεατές ανά αγώνα το 1992-1993, σε πάνω από 31.000 θεατές ανά αγώνα το 1999-2000. Αυτή η αύξηση μπορεί να αποδοθεί, εν μέρει, σε μια αλλαγή στις προτιμήσεις απέναντι στο ποδόσφαιρο, ιδιαίτερα από την πλευρά των νέων, αλλά και στην ανακατασκευή πολλών γηπέδων μετά από την Έκθεση Taylor, η οποία εισήγαγε ελκυστικότερες και πιο άνετες εγκαταστάσεις, που διαθέτουν καθίσματα για όλους τους θεατές, καθώς και μια αύξηση των συμπληρωματικών υποδομών ελεύθερου χρόνου, όπως τα εστιατόρια, τα καταστήματα, οι θόνοι τηλεόρασης και τα πρακτορεία στοιχημάτων. Πολλοί παρατηρητές θα ισχυρίζονταν, επίσης, ότι το ίδιο το προϊόν βελτιώθηκε, καθώς η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας, μετά τη δικαστική απόφαση Bosman, επέτρεψε τη μαζική άφιξη υπερπόντιων ποδοσφαιρικών αστέρων από τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Νότιο Αμερική και αλλού. Οι εισερχόμενοι παίκτες διέθεταν συχνά μεγαλύτερες δυνατότητες και περισσότερα ενθουσιασμό απ' ό,τι οι βρετανοί συνάδελφοί τους.

Αυτή η αναγέννηση του αγγλικού ποδοσφαίρου δεν γνώρισε, όμως, ομόφωνη επιδοκιμασία από τους ακαδημαϊκούς, τους δημοσιογράφους και τους συλλόγους φιλάθλων. Μεταξύ των ανησυχιών για το αγγλικό ποδόσφαιρο, που εκφράζονται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ξεχωρίζουν οι «υπερβολικές» τιμές των εισιτηρίων, ο «κοινωνικός αποκλεισμός» των φτωχότερων φιλάθλων από την παρακολούθηση των αγώνων στο γήπεδο, ειδικά των αγώνων της Εθνικής Κατηγορίας, οι ενδεχόμενες δυσμενείς επιδράσεις στα ποσοστά παρα-

κολούθησης από την τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων και οι αρνητικές επιδράσεις των αθλητικών συναντήσεων ανάμεσα σε ομάδες άνισης δύναμης.

Ο χώρος δεν επιτρέπει μια εφ' όλης της ύλης συζήτηση αυτών των ζητημάτων στην παρούσα εργασία. Εντούτοις, μπορούμε να εκπληρώσουμε έναν μετριότερο στόχο. Μπορούμε να δείξουμε πώς η εμπειρική ανάλυση των προτύπων παρακολούθησης ποδοσφαιρικών αγώνων στο γήπεδο, που χρησιμοποιεί ποικίλες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των δημοσκοπήσεων των φιλάθλων, μπορεί να συμβάλει σε αυτά τα επίκαιρα ζητήματα και ως εκ τούτου, να κάνει τη συζήτηση γύρω από το ρόλο των φιλάθλων στο ποδόσφαιρο περισσότερο εμπεριστατωμένη και λιγότερο δογματική απ' ό,τι είναι σήμερα.

Επηρεάζουν οι Τιμές των Εισιτηρίων την Προσέλευση Φιλάθλων στο Γήπεδο και Αν Ναι, Κατά Πόσο;

Παλαιότερη οικονομετρική ανάλυση που χρησιμοποιεί αθροιστικά στοιχεία για το μέγεθος της προσέλευσης φιλάθλων στο γήπεδο, ανά αγωνιστική περίοδο, έδειξε ότι η προσέλευση αυτή στους αγώνες του αγγλικού ε-

παγγελματικού ποδοσφαίρου ήταν ανελαστική ως προς την τιμή του εισιτηρίου, έτσι ώστε οι ομάδες είχαν τη δυνατότητα να αυξήσουν τα έσοδά τους με την αύξηση των σχετικών τιμών (Downward and Dawson, 2000). Για παράδειγμα, ο Bird (1982), ο οποίος χρησιμοποίησε στοιχεία ανά αγωνιστική περίοδο για το διάστημα 1948/9 - 1974/5, αναφέρει μια χαμηλή τιμή ελαστικότητας, της τάξης του 0,2. Η μελέτη του Bird κάλυψε μια χρονική περίοδο κατά την οποία οι τιμές των εισιτηρίων ρυθμίζονταν από την Εθνική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου. Μέχρι το 1975, η Ομοσπονδία διαχειριζόταν μια ελάχιστη τιμή, η οποία ποίκιλε λίγο ανάμεσα στις αγωνιστικές περιόδους. Τελευταίως, η διάκριση των τιμών μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών θέσεων παρακολούθησης στο γήπεδο και μεταξύ της ποιότητας των αγώνων (και του ενδιαφέροντος της αναμέτρησης) χρησιμοποιείται πολύ περισσότερο.

Μια σημαντική διάκριση στις κατηγορίες φιλάθλων, που πρέπει να εξεταστεί, είναι μεταξύ εκείνων που παρακολουθούν τους αγώνες περιστασιακά και εκείνων που τους παρακολουθούν συστηματικά και δεσμεύονται ακόμη και πριν από την έναρξη των αγωνιστικών περιόδων, αγοράζοντας εισιτήρια για όλη τη σεζόν. Σύμφωνα με μελέτη του Simmons (1996), που χρησιμοποίησε αθροιστικά στοιχεία παρακολούθησης των μεγάλων αγγλικών ομάδων καθ' όλη τη διάρκεια της αγωνιστικής περιόδου, οι κάτοχοι εισιτηρίων «διάρκειας», για όλη τη σεζόν, ήταν λιγότερο επιρρεπείς στις αλλαγές των τιμών, απ' ό,τι οι «περιστασιακοί» οπαδοί. Είναι ενδιαφέρον, όμως, το γεγονός ότι πολλές ομάδες, αντί να προβούν σε μεγαλύτερη αύξηση των τιμών των εισιτηρίων που απευθύνονται στην πρώτη κατηγορία φιλάθλων, όπως θα υποδεικνύσαν τα αποτελέσματα του Simmons, η αύξηση αυτή δεν φαίνεται να ξεπερνά την αντίστοιχη για τα εισιτήρια των «περιστασιακών» οπαδών. Επίσης, φαίνεται ότι ο αριθμός των κατόχων εισιτηρίων ολόκληρης της αγωνιστικής περιόδου, που παρακολουθούν παιχνίδια στην έδρα της ομάδας τους, διαρκώς αυξάνεται. Είναι, λοιπόν, σαφές, ότι υπάρχει ένα χρηματικό κίνητρο για τις ομάδες να ανεβάσουν τις τιμές των προπληρωμένων εισιτηρίων «διάρκειας», που εξασφαλίζουν την προκαταβολική εισροή μετρητών στην ομάδα και απευθύνονται στους πιστούς οπαδούς της, ιδιαίτερα όταν οι προοπτικές της ομάδας για την επόμενη περίοδο είναι αβέβαιες.

Πρόσφατα, οι Forrest, Simmons and Feehan (2000) επεσήμαναν ότι η τιμή του εισιτηρίου δεν είναι το μόνο στοιχείο που προκαλεί δαπάνες κατά την παρακολούθηση ενός ποδοσφαιρικού αγώνα. Σημαντική δαπάνη, επίσης, συνιστά και το κόστος ταξιδιού, που περιλαμβάνει, τόσο τα άμεσα ταξιδιωτικά έξοδα, όπως η βενζίνη, η φθορά του αυτοκινήτου, τα εισιτήρια λεωφορείων και τρένων, όσο και την οικονομική αξιολόγηση του προσωπικού χρόνου που αφιερώνουν οι φιλάθλοι. Οι

μελέτες που αγνοούν αυτή τη διάσταση, υπάρχουν περίπωση να είναι παραπλανητικές. Στην Αγγλία, μια μεγάλη μερίδα φιλάθλων, που παρακολουθούν έναν τυπικό αγώνα επαγγελματικού πρωταθλήματος, είναι οπαδοί της «εντός έδρας» ομάδας και κατοικούν μέσα σε απόσταση 3 μιλίων από το γήπεδο. Όμως, πολλοί φιλάθλοι ταξιδεύουν μεγάλες αποστάσεις για να παρακολουθήσουν αγώνες στην έδρα της ομάδας τους και αυτό αποτελεί αυξανόμενο φαινόμενο, καθώς έχει αυξηθεί η γεωγραφική εργασιακή κινητικότητα και τα ταξίδια έχουν γίνει συντομότερα.

Το μοντέλο ταξιδιωτικού κόστους των Forrest, Simmons και Feehan, χρησιμοποιεί στοιχεία που συλλέχθηκαν το 1995/6, κατά τη διεξαγωγή έρευνας από το πανεπιστήμιο του Leicester και η οποία είχε ως αντικείμενο δείγμα φιλάθλων που παρακολούθησαν ποδοσφαιρικούς αγώνες Εθνικής Κατηγορίας (FA Carling Premiership Fan Survey). Η μελέτη αυτή παρέχει πληροφορίες σχετικά με την απόσταση που διένυσε ένα δείγμα 20.000 φιλάθλων, οι οποίοι ήταν, κατά κύριο λόγο, κάτοχοι εισιτηρίων «διάρκειας». Τα στοιχεία των αποστάσεων χρησιμοποιούνται για την κατασκευή μιας σειράς ομόκεντρων δακτυλίων γύρω από κάθε συγκεκριμένο γήπεδο. Ο αριθμός των αγώνων που παρακολούθηθηκαν ανά μονάδα πληθυσμού σε μια συγκεκριμένη ζώνη (ο «ρυθμός επίσκεψης» στο γήπεδο) συσχετίζεται με την απόσταση από το γήπεδο. Το ταξιδιωτικό κόστος αποδίδεται με σταθμισμένους υπολογισμούς, π.χ. αξιολόγηση του προσωπικού χρόνου, όπως χρησιμοποιείται στις μελέτες κόστους-οφέλους. Η σχετική ανάλυση αποκαλύπτει την ποσοστιαία μεταβολή του ρυθμού επίσκεψης στο γήπεδο, από ζώνη σε ζώνη, καθώς μεταβάλλεται το κόστος ταξιδιού. Οι οπαδοί θεωρείται ότι αντιδρούν με τον ίδιο τρόπο σε παρόμοιες αυξήσεις, τόσο στις τιμές των εισιτηρίων, όσο και στο ταξιδιωτικό κόστος. Ως εκ τούτου, ο υπολογισμός της μεταβολής του ρυθμού επίσκεψης στο γήπεδο, ως αποτέλεσμα της αύξησης στην τιμή του εισιτηρίου, γίνεται βάσει της αντίστοιχης μεταβολής που επέρχεται από την αύξηση του ταξιδιωτικού κόστους. Το τελευταίο συσχετίζεται θετικά με την απόσταση που διανύει ο φιλάθλος για να φτάσει στο γήπεδο.

Οι ελαστικότητες ως προς την τιμή του εισιτηρίου, που προκύπτουν από τη σχετική ανάλυση, είναι, στο σύνολό τους, μεγαλύτερες, σε απόλυτη τιμή, από αυτές που βρέθηκαν σε παλαιότερες μελέτες. Στους υπολογισμούς, έγινε προσπάθεια να ληφθούν υπόψη η κοινωνική τάξη των φιλάθλων και η «ένταση» της επιθυμίας τους να στηρίξουν την ομάδα, η οποία μετρήθηκε με βάση τη διάθεσή τους να ταξιδέψουν ακόμα και σε απομακρυσμένους αγωνιστικούς χώρους. Η ελαστικότητα ως προς την τιμή είναι -0,7, πιο κοντά στο -1 από τις αντίστοιχες τιμές που υπολογίστηκαν σε παλαιότερες μελέτες. Το -1 είναι η τιμή που ισχύει όταν οι ομάδες με-

γιστοποιούν τα έσοδά τους. Για την αποφυγή, ωστόσο, πιθανής παρερμηνείας του παραπάνω αποτελέσματος, ο Marburger (1997) υποστηρίζει ότι η ελαστικότητα που μεγιστοποιεί τα έσοδα μπορεί να είναι μικρότερη της μονάδας, εάν ληφθούν υπόψη οι αγορές συμπληρωματικών αγαθών, όπως τα αναψυκτικά και τα σουβενίρ. Η έρευνα έδειξε ότι οι 11 από τις 20 ομάδες παρουσιάζουν ελαστικότητες κάτω του 0,8. Από την άλλη πλευρά, 8 ομάδες παρουσιάζουν τιμή ελαστικότητας μεγαλύτερη του 1 και υπάρχουν ενδείξεις ότι έχουν λίγα κίνητρα να αυξήσουν περαιτέρω την τιμή του εισιτηρίου τους. Επιπλέον, από τις 6 ομάδες που είχαν τιμή ελαστικότητας πάνω από 1,2, οι 4 αντιμετώπιζαν περιορισμούς χωρητικότητας εκείνη τη χρονική περίοδο, που θα μπορούσε να ερμηνεύσει αυτές τις τιμές.

Είναι το Ποδοσφαίρο Παιχνίδι των Άστών;

Στην αρχή της μεταπολεμικής περιόδου, το ποδόσφαιρο αποτελούσε απασχόληση των ανδρών της εργατικής τάξης. Τώρα φαίνεται να προσελκύει περισσότερες γυναίκες, περισσότερες εθνικές μειονότητες και περισσότερους νέους ανθρώπους. Πάνω από όλα, δημιουργείται η εντύπωση ότι οι φίλαθλοι της Εθνικής Κατηγορίας που προσέρχονται στα γήπεδα είναι, κατά μέσο όρο, πιο εύποροι από τους λοιπούς οπαδούς, που δεν συγκαταλέγονται στους θεατές των γηπέδων. Αν είναι έτσι, τότε φαίνεται να ισχύουν και για το ποδόσφαιρο τα συμπεράσματα των Siegfried και Sanderson (2000) από τη Νότια Αμερική. Τα διαστρωματικά στοιχεία που χρησιμοποίησαν προέρχονται από τη Μελέτη για τις Καταναλωτικές Δαπάνες που διεξήγαγε το Γραφείο Στατιστικών Δεδομένων για την Εργασία των Ηνωμένων Πολιτειών (U.S. Bureau of Labor Statistics) και δείχνουν ότι η διάμεσος του εισοδήματος αυτών που συμμετείχαν στην έρευνα και είχαν δαπανήσει χρήματα (ανεξαρτήτως ποσού) για την αγορά εισιτηρίων αθλητικών γεγονότων ήταν 92% υψηλότερη από εκείνη όλων των ερωτηθέντων μαζί. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι η παρακολούθηση αγώνων επαγγελματικού πρωταθλήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι ένα κανονικό αγαθό ή πιθανώς, ένα αγαθό πολυτελείας. Παλαιότερες μελέτες, που χρησιμοποίησαν διαχρονικά στοιχεία παρακολούθησης αγώνων ποδοσφαίρου στο γήπεδο, όπως του Bird (1982), βρήκαν αρνητικές τιμές ελαστικότητας ως προς το εισόδημα για κάθε μία από τις 4 κατηγορίες του Εθνικού Ποδοσφαίρου. Σε αντίθεση, ο Simmons (1996) εξέτασε τα στοιχεία παρακολούθησης αγώνων από περίοδο σε περίοδο και σε επίπεδο ομάδας και βρήκε ότι η μέση (πραγματική) τιμή ελαστικότητας ως προς το εισόδημα είναι 1,86, σε δείγμα 19 ομάδων και για την περίοδο 1961/2 - 1991/2. Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν μια θετική μεταβολή στην παρακολούθηση των αγώνων, καθώς αυξάνεται το πραγματικό εισόδημα.

Προκειμένου να διερευνηθεί η εγκυρότητα της εντύπωσης που δημιουργείται ότι οι φίλαθλοι του ποδοσφαίρου είναι σχετικά εύποροι στην Αγγλία, ιδιαίτερα όσοι παρακολουθούν αγώνες της ανώτατης κατηγορίας, μπορούμε πάλι να απευθυνθούμε στην έρευνα των φιλάθλων της Εθνικής Κατηγορίας (FA Premiership Fan Survey). Οι απαντήσεις που έδωσαν οι φίλαθλοι στην έρευνα του 1999 αναλύονται από τους Forrest, Simmons και Feehan (2001). Το πλεονέκτημα της χρησιμοποίησης των στοιχείων αυτής της έρευνας είναι ότι επιτρέπουν να γίνει διάκριση ανάμεσα στις μεταβολές που παρατηρούνται στην παρακολούθηση ποδοσφαιρικών αγώνων, ως αποτέλεσμα αυξομειώσεων στο εισόδημα των φιλάθλων και στις αντίστοιχες μεταβολές που προέρχονται από αλλαγές στην τιμή του εισιτηρίου. Συγκεκριμένα, η περιοχή επιρροής κάθε ομάδας χωρίζεται σε ομόκεντρες κυκλικές ζώνες (δακτυλίου), πλάτους 3 μιλίων η καθεμία, μετρούμενο με το μήκος του τμήματος της ακτίνας που διέρχεται από αυτές και η οποία έχει ως αφετηρία το γήπεδο της ομάδας (που συνιστά το κέντρο των κυκλικών ζωνών). Συνολικά, οι εν λόγω ζώνες επιρροής φτάνουν σε ακτίνα 15 μιλίων από το γήπεδο. Μια δη και τελευταία ζώνη καλύπτει περιοχές που βρίσκονται σε ακτίνα 15-21 μιλίων από το γήπεδο. Όλες οι ζώνες μαζί καλύπτουν το 74% των φιλάθλων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο. Στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου δακτυλίου, μπορεί να θεωρηθεί ότι το ταξιδιωτικό κόστος (για την πρόσβαση στο γήπεδο) είναι περίπου το ίδιο για όλο τον πληθυσμό. Έτσι, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φιλάθλων της Εθνικής Κατηγορίας, που κατοικούν σε κάθε ζώνη, μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά ολόκληρου του πληθυσμού της συγκεκριμένης περιοχής, προκειμένου να εκτιμηθεί η σχέση ανάμεσα στο εισόδημα και τη συχνότητα παρακολούθησης αγώνων στο γήπεδο - δεδομένου ότι στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης ζώνης ισχύουν τα ίδια περίπου γενικά έξοδα παρακολούθησης (τιμή εισιτηρίου συν ταξιδιωτικές δαπάνες) για όλους τους κατοίκους. Επειδή δεν υπήρχαν άμεσες πληροφορίες για το ύψος του εισοδήματος των ατόμων ή των νοικοκυριών, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από την τελευταία Εθνική Απογραφή, που αναφέρονταν στο επάγγελμα των ατόμων του δείγματος. Στη συνέχεια, με βάση το δηλωθέν επάγγελμα, προσδιορίστηκε, κατά προσέγγιση, η κοινωνική τάξη στην οποία ανήκε το άτομο. Για την ιεράρχηση των κοινωνικών τάξεων χρησιμοποιήθηκε πεντάβαθμη κλίμακα, που κυμαινόταν από 1 (ανώτερη κοινωνική τάξη) έως 5 (χαμηλότερη κοινωνική τάξη).

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι κοινωνικές τάξεις 1 και 2, που περιλαμβάνουν τα υψηλότερα εισοδήματα, υπερεκπροσωπούνται στο σύνολο των φιλάθλων που προσέρχονται στο γήπεδο, ενώ, αντίστοιχα, οι κοινωνικές τάξεις 3 και 4 υποεκπροσωπούνται. Για παράδειγ-

μα, εντός 3 μιλίων από το γήπεδο της Nottingham Forest, το 36% του συνολικού πληθυσμού ανήκει στις κοινωνικές τάξεις 1 και 2, αλλά το 60% των φιλάθλων του γηπέδου ανήκει στην τάξη των επαγγελματιών, των στελεχών και των μηχανικών. Παρόμοια είναι τα αποτελέσματα και για τη ζώνη μεταξύ των 9 και 12 μιλίων από το ίδιο γήπεδο. Κατά μέσο όρο, στην περίπτωση του Nottingham, η διαφορά ανάμεσα στην αναλογία των φιλάθλων που προέρχονται από τις κοινωνικές τάξεις 1 και 2 και στην αναλογία των τάξεων αυτών στο συνολικό πληθυσμό (κατά μήκος των 6 δακτυλίων) είναι 20%. Τέτοιο χάσμα παρατηρείται σε όλες τις ομάδες. Το μέσο ποσοστό κυμαίνεται από 30% για τη Manchester United, έως 2% για τη Southampton. Από το σύνολο των 120 ζωνών, που αντιστοιχούν σε 20 ποδοσφαιρικές ομάδες, μόνο σε 7 περιπτώσεις οι κοινωνικές τάξεις 1 και 2 δεν υπερεκπροσωπούνται στο σύνολο των θεατών του γηπέδου.

Για τις περισσότερες ομάδες, η αναλογία των κοινωνικών τάξεων 1 και 2 στο σύνολο των φιλάθλων που προσέρχονται στο γήπεδο και η αναλογία τους στο συνολικό πληθυσμό είναι περίπου ίδιες στο δακτύλιο που βρίσκεται πλησιέστερα στο γήπεδο (δακτύλιος αριθμ. 1). Εξαιρέση αποτελούν οι περιπτώσεις των Blackburn, Liverpool και Manchester United, όπου η αναλογία των ανώτερων κοινωνικών τάξεων στο σύνολο των φιλάθλων του γηπέδου είναι πολύ μεγαλύτερη από την αναλογία των τάξεων αυτών στο σύνολο των κατοίκων του πρώτου δακτυλίου. Εάν εξαιρέσουμε αυτές τις 3 περιπτώσεις, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η πρώτη (εσωτερική) ζώνη δεν ευθύνεται για το δυσανάλογα μεγάλο ποσοστό των ανώτερων κοινωνικών τάξεων στο δείγμα των φιλάθλων.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δεν θα πρέπει, ωστόσο, να οδηγήσουν στο συμπέρασμα, ότι, σε απόλυτους αριθμούς, οι περισσότεροι φιλάθλοι που παρακολουθούν αγώνες στο γήπεδο είναι εύποροι. Τα ποσοστά των κοινωνικών τάξεων 1 και 2 που παρατέθηκαν παραπάνω έχουν υπολογιστεί σε σχέση με τους πληθυσμούς συγκεκριμένων ζωνών και είναι, επομένως, πιθανό, σε αρκετές περιπτώσεις, οι περισσότεροι θεατές στο γήπεδο να προέρχονται από τις κοινωνικές τάξεις 3 και 4.

Στη δημόσια συζήτηση σχετικά με το κανονιστικό πλαίσιο της αγγλικής βιομηχανίας ποδοσφαίρου, που διεξήχθη από την Ομάδα Εργασίας για το Ποδοσφαίρο (Football Taskforce), με τη συμμετοχή εκπροσώπων από τις ομάδες, τις ομοσπονδίες και τους φιλάθλους, αγοράστηκε και το ζήτημα του «κοινωνικού αποκλεισμού». Η συζήτηση αυτή, ωστόσο, έτεινε να συγχέει τον κοινωνικό αποκλεισμό λόγω του χαμηλού εισοδήματος με την ικανότητα του ατόμου να πληρώσει το εισιτήριο παρακολούθησης του αγώνα. Ωστόσο, η σύνθεση του φιλάθλου κοινού, που προσέρχεται στο γήπεδο, εξαρ-

τάται, τόσο από τις τιμές των εισιτηρίων, όσο και από τις επιδράσεις των ταξιδιωτικών δαπανών, οι οποίες ποικίλουν σύμφωνα με την απόσταση. Η μέθοδος που ακολουθείται στη μελέτη των Forrest κ.α. (2001) διαχωρίζει τις δύο αυτές επιδράσεις. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το επίπεδο των δαπανών μετακίνησης και η έλλειψη αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης συμβάλλουν σημαντικά στον αποκλεισμό από την παρακολούθηση αγώνων ποδοσφαίρου Εθνικής Κατηγορίας. Η διάσταση αυτή έχει παραληφθεί από τις συζητήσεις που έχουν γίνει μέχρι τώρα για τον αποκλεισμό από την παρακολούθηση του επαγγελματικού ποδοσφαίρου.

Ένα άλλο στοιχείο, που, πιθανώς, να αποθαρρύνει τη συμμετοχή των φτωχότερων φιλάθλων, είναι η συνήθης πρακτική των ομάδων να δεσμεύουν ένα σημαντικό ποσοστό θέσεων σε κατόχους εισιτηρίων όλης της σεζόν και οι οποίοι πληρώνουν ένα σημαντικό ποσό πριν από την έναρξη της αγωνιστικής περιόδου για ελεύθερη είσοδο σε όλους τους αγώνες. Η έλλειψη πρόσβασης σε πιστωτικές υπηρεσίες και η μεγαλύτερη ανησυχία για την βεβαιότητα (ασφάλεια) της εξόφλησης, όταν τέτοιου είδους υπηρεσίες είναι διαθέσιμες, ίσως να αποτρέπει τους φτωχότερους φιλάθλους από την αγορά εισιτηρίου διαρκείας.

Γενικά, τα αποτελέσματα των Forrest κ.α. (2001), από την ανάλυση των στοιχείων της δημοσκόπησης των φιλάθλων, οδηγούν, σαφώς, στο συμπέρασμα ότι η παρακολούθηση του επαγγελματικού ποδοσφαίρου στο γήπεδο συνιστά ένα «κανονικό αγαθό», με θετική ελαστικότητα ζήτησης ως προς το εισόδημα. Μια σύγκριση της κοινωνικής σύνθεσης των φιλάθλων του δείγματος με την αντίστοιχη σύνθεση των περιοχών κατοικίας τους, δείχνει ότι οι προσερχόμενοι στο γήπεδο οπαδοί του ποδοσφαίρου προέρχονται, δυσανάλογα, από ανώτερες εισοδηματικές ομάδες. Οι προβληματισμοί σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό των φτωχότερων φιλάθλων από τους αγώνες Εθνικής Κατηγορίας, φαίνεται, τελικά, να έχουν κάποια βάση. Ωστόσο, συζητείται ακόμη, εάν αυτό θα πρέπει να απασχολήσει τους αρμόδιους για τη χάραξη πολιτικής στα χώρα του αθλητισμού και αν ναι, ποια ακριβώς μέτρα θα μπορούσαν να φανούν αποτελεσματικά για τη διεύρυνση των συμμετοχών.

Υποκαθιστά η Τηλεοπτική Μετάδοση των Αγώνων τη «Ζωντανή» Παρακολούθηση στο Γήπεδο;

Την περίοδο 2000-2001 οι 60 από τους 380 ποδοσφαιρικούς αγώνες της Εθνικής Κατηγορίας θα μεταδοθούν δορυφορικά από το BskyB. Οι αγώνες αυτοί μεταδίδονται ζωντανά κάθε Κυριακή-απόγευμα, Δευτέρα-βράδυ, Σάββατο-πρωί και στις επίσημες αργίες, με φθίνουσα σειρά συχνότητας. Όταν η ζωντανή τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων συζητήθηκε για πρώτη φορά στην

Αγγλία, στο τέλος της δεκαετίας του 1970, πολλοί από τους προέδρους και τους διευθυντές των ομάδων διαμαρτυρήθηκαν ότι κάτι τέτοιο θα αποθάρρυνε την επιτόπια παρακολούθηση στα γήπεδα. Ακόμη και σήμερα, οι συμμετέχοντες στη βιομηχανία του ποδοσφαίρου «δείχνουν» τις άδειες κερκίδες που αποκαλύπτουν οι τηλεοπτικές κάμερες, ως απόδειξη ότι η τηλεοπτική μετάδοση αποτρέπει τους οπαδούς από την προσέλευση στο γήπεδο.

Η οικονομική, ωστόσο, τεκμηρίωση της αρνητικής επίδρασης που έχει η τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων στην προσέλευση θεατών στα γήπεδα δεν είναι επαρκής. Παρόλα αυτά, η διαθέσιμη έρευνα θεωρήθηκε ως απόδειξη στην υπόθεση, που έφτασε στο Βρετανικό Δικαστήριο Περιοριστικών Πρακτικών (UK Restrictive Practices Court) από το Γραφείο για τη Δικαιοσύνη στο Εμπόριο (Office of Fair Trading), αναφορικά με το αν η συλλογική πώληση των τηλεοπτικών δικαιωμάτων από την Εθνική Κατηγορία και την Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου ήταν μια «περιοριστική πρακτική».

Στις λίγες έρευνες που έχουν δημοσιευθεί για τις επιπτώσεις της τηλεοπτικής μετάδοσης στην παρακολούθηση των αγώνων στο γήπεδο, η διαδικασία που συνήθως ακολουθείται είναι η χρήση επίσημων στοιχείων για την προσέλευση θεατών στο γήπεδο ανά ημέρα και

δυνατόν περισσότεροι μετρήσιμοι δείκτες «ζωντανής» παρακολούθησης. Οι συνήθεις μεταβλητές ελέγχου που χρησιμοποιούνται περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τις τιμές των εισιτηρίων, τη βαθμολογική σειρά των «εντός» και «εκτός έδρας» ομάδων, την απόσταση σε μίλια, ανάμεσα στα γήπεδα των δύο αντίπαλων ομάδων, το αν η αθλητική συνάντηση αποτελεί μια «τοπική αναμέτρηση» που προκαλεί το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των φιλάθλων, καθώς και την ημέρα της εβδομάδας, αλλά και το μήνα πραγματοποίησης του αγώνα. Εάν δεν ληφθεί υπόψη η επιρροή όλων των παραπάνω μεταβλητών είναι πιθανό να εξαχθούν λανθασμένα συμπεράσματα. Για παράδειγμα, μπορεί να βρεθεί ότι τα ποσοστά προσέλευσης θεατών στο γήπεδο για την παρακολούθηση αγώνων που μεταδίδονται τηλεοπτικά τη Δευτέρα είναι χαμηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά για τους μη μεταδιδόμενους αγώνες της Κυριακής. Αυτή η διαφορά, ωστόσο, μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι οι πρώτοι αγώνες πραγματοποιούνται αργά το βράδυ της Δευτέρας και επομένως, να αντανακλά απλώς τις μεγαλύτερες δυσκολίες πρόσβασης των φιλάθλων στο γήπεδο - και πιθανότατα την υψηλότερη αξία του χρόνου που σπαταλάται - και όχι την παρουσία των τηλεοπτικών καμερών.

Μια δημοσιευμένη μελέτη, η οποία εξετάζει το μέγεθος

τά την περίοδο 1993-1994, είναι των Baimbridge κ.α. (1996). Η μελέτη αυτή, χρησιμοποιώντας ένα μεγάλο αριθμό μεταβλητών ελέγχου, σκοπεύει να δείξει ότι η τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων αργά το βράδυ της Δευτέρας έχει μια σημαντική «καθαρή» αρνητική επίδραση στην προσέλευση φιλάθλων στο γήπεδο, της τάξης του 15%. Για τους αγώνες της Κυριακής, ωστόσο, δεν βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική επίδραση της τηλεοπτικής μετάδοσης των αγώνων στην προσέλευση φιλάθλων στο γήπεδο. Ωστόσο, αυτή η μελέτη είναι παραπλανητική από πολλές απόψεις. Πρώτον, το αντίθετο στην κοινή λογική αποτέλεσμα της μελέτης, ότι η προσέλευση των φιλάθλων στο γήπεδο αυξάνεται, καθώς αυξάνει η τιμή του εισιτηρίου, δημιουργεί αμφιβολίες για την αξιοπιστία της. Το αποτέλεσμα αυτό, πιθανώς, να οφείλεται σε κακό προσδιορισμό του χρησιμοποιούμενου μοντέλου και να μην αποτελεί μια άμεση αντίφαση των στοιχειωδών οικονομικών. Δεύτερον, η μελέτη δεν έλαβε υπόψη της το πρόβλημα ότι, για πολλές ομάδες, ο αριθμός των φιλάθλων που παρακολουθούσαν από κοντά τους αγώνες, δεν μπορούσε να ποικίλλει σημαντικά, από τη στιγμή που οι ομάδες αυτές είχαν ξεπουλήσει τα εισιτήρια τους. Η αγνόηση αυτών των «περιορισμών χωρητικότητας» καθιστά τα αποτελέσματα αναξιόπιστα. Τρίτον, τα αντίστοιχα με εκείνα της Δευτέρας μη μεταδιδόμενα ποδοσφαιρικά παιχνίδια ήταν τα βραδινά παιχνίδια που πραγματοποιούνταν στη μέση της εβδομάδας και περιλάμβαναν και τηλεοπτικώς μεταδιδόμενους αγώνες, τα οποία, όμως συνιστούν μια πολύ γενική κατηγορία για να μπορέσει να γίνει μια σύγκριση που να έχει νόημα. Ακόμη κι αν λάβουμε υπόψη μας την ονομαστική αξία των αποτελεσμάτων, βρίσκουμε ότι τα παιχνίδια που πραγματοποιούνται στη μέση της εβδομάδας, είτε αυτά μεταδίδονται τηλεοπτικά, είτε όχι, εμφανίζουν 10% μικρότερη προσέλευση θεατών στο γήπεδο απ' ό,τι τα απογευματινά παιχνίδια του Σαββάτου. Η καθαρή επίδραση της τηλεοπτικής μετάδοσης φαίνεται τότε να είναι 5% (και όχι 15%) και ίσως να μην διαφέρει στατιστικά από το 0. Τέταρτον, η μελέτη καλύπτει μόλις μία περίοδο, κατά την πρώιμη φάση της εμπλοκής του BskyB στο τηλεοπτικώς μεταδιδόμενο ποδόσφαιρο. Αυτή η περίοδος, ίσως, να μην είναι αντιπροσωπευτική.

Οι παραπάνω προβληματισμοί εξετάζονται από μία, σε εξέλιξη, εργασία των Forrest, Simmons και Szymanski. Η σχετική ανάλυση καλύπτει όλους τους ποδοσφαιρικούς αγώνες της Α' Εθνικής Κατηγορίας που διεξήχθησαν την περίοδο 1992/3 - 1997/8. Η επικέντρωση στην Α' Εθνική αποφεύγει το πρόβλημα των «περιορισμών χωρητικότητας» των αγώνων. Οι αγώνες της Α' Εθνικής μεταδόθηκαν ζωντανά, σε περιφερειακό επίπεδο, από το επίγειο ITV, σε επιλεγμένα απογεύματα της Κυριακής, την περίοδο 1992/3 - 1996/7, ξεχωριστά από το BskyB και το ITV το 1996/7 και αποκλειστικά από το

BskyB το 1997/8. Το BskyB συνήθως μετέδιδε τους αγώνες αργά το βράδυ της Παρασκευής και τις Κυριακές το απόγευμα. Ο αριθμός των αγώνων ήταν 3.312. Οι μεταβλητές ελέγχου που χρησιμοποιούνται, είναι μεταξύ άλλων, η θέση των δύο ομάδων στη βαθμολογική κλίμακα πριν από τον αγώνα, η απόσταση μεταξύ των δύο γηπέδων, το αν ή όχι οι αγώνες συνιστούσαν μια τοπική αναμέτρηση, ο προγραμματισμός τους σε διαφορετικές περιόδους της εβδομάδας, το αν πραγματοποιήθηκαν σε επίσημες αργίες, ο μήνας πραγματοποίησής τους κ.λπ. Οι επιδράσεις της τηλεοπτικής μετάδοσης εξετάζονται χωριστά για κάθε αγωνιστική περίοδο.

Αξίζει να επισημανθούν οι επιδράσεις που έχουν δύο από τις μεταβλητές ελέγχου πάνω στην προσέλευση θεατών στο γήπεδο. Ενδεχομένως, ο αριθμός των φιλάθλων που παρακολουθούν έναν αγώνα στο γήπεδο, να εξαρτάται, τόσο από την απόλυτη, όσο και από τη σχετική επίδοση των ομάδων που συμμετέχουν στη συγκεκριμένη αναμέτρηση. Μία άμεση πρόβλεψη είναι, ότι, όσο καλύτερη είναι η αθροιστική επίδοση της «εντός έδρας» ομάδας, μετρούμενη με την τρέχουσα θέση της στη βαθμολογική κλίμακα, τόσο μεγαλύτερη είναι η προσέλευση φιλάθλων στο γήπεδο. Ένα λιγότερο άμεσο συμπέρασμα είναι, ότι, όσο υψηλότερη στη βαθμολογική κλίμακα βρίσκεται η «εκτός έδρας» ομάδα, τόσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των φιλάθλων που προσέρχονται στο γήπεδο. Με άλλα λόγια, οι φιλάθλοι αντιδρούν θετικά στην ποιότητα της αναμέτρησης. Επιπλέον, η επίδραση που έχει η βαθμολογική σειρά της «εντός έδρας» ομάδας στην προσέλευση των φιλάθλων στο γήπεδο είναι μεγαλύτερη από την επίδραση της αντίστοιχης σειράς της «εκτός έδρας» ομάδας.

Τα στοιχεία που θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν την υπόθεση ότι η τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων από το BskyB και το ITV συνεπάγεται χαμηλότερα ποσοστά παρακολούθησης στο γήπεδο, είναι περιορισμένα. Το 1992/3 και το 1993/4 οι αναμεταδόσεις από το ITV φαίνεται να σχετιζόνταν με χαμηλότερα ποσοστά παρακολούθησης (μια μείωση της τάξης του 10%, συγκριτικά με τους μη μεταδιδόμενους αγώνες που διεξάγονταν το Σαββατοκύριακο), αλλά η επίδραση αυτή έπαψε εντελώς τη χρονική περίοδο 1994/5-1996/7. Υπάρχουν μικρές ενδείξεις, ότι τη χρονιά 1996/97, οι τηλεοπτικώς μεταδιδόμενοι αγώνες από το BskyB είχαν χαμηλότερα ποσοστά προσέλευσης θεατών στο γήπεδο από τα μη μεταδιδόμενα παιχνίδια του Σαββατοκύριακου, αλλά το 1997/98 η σχέση αυτή αντιστράφηκε και οι αγώνες του BskyB σχετίζονται, πλέον, με μεγαλύτερη προσέλευση φιλάθλων στο γήπεδο, της τάξης του 24%, απ' ό,τι οι μη μεταδιδόμενοι αγώνες του Σαββατοκύριακου - δεδομένου ότι όλες οι λοιπές παράμετροι που επιδρούν στα ποσοστά παρακολούθησης δεν διαφοροποιούνται μεταξύ των αγώνων. Αυτό, όμως, μπορεί να θεωρηθεί α-

ναμενόμενο. Μια τηλεοπτική εταιρεία είναι εύλογο να επιλέγει τις περισσότερες ελκυστικές αθλητικές αναμετρήσεις στη διάρκεια του συμβολαίου της. Επίσης, η εθνικής εμβέλειας κάλυψη του BskyB επιτρέπει μεγαλύτερη δυνατότητα επιλογής των αθλητικών συναντήσεων που θα μεταδώσει, από ό,τι επέτρεπε η αρχική περιφερειακή κάλυψη του ITV. Επιπλέον, το γεγονός ότι ένας αγώνας πρόκειται να μεταδοθεί τηλεοπτικά, πιθανώς να προσδίδει σπουδαιότητα και ενδιαφέρον στη συγκεκριμένη αναμέτρηση. Γενικά, ο προγραμματισμός και ο χρόνος διεξαγωγής των αγώνων είναι, ίσως, πιο σημαντικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της «ζωντανής» παρακολούθησης στο γήπεδο, απ' ό,τι το αν ο αγώνας μεταδίδεται τηλεοπτικά ή όχι.

Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα της παρούσας επιλεκτικής ανασκόπησης των διαθέσιμων μελετών, που εξετάζουν τη ζήτηση παρακολούθησης ποδοσφαιρικών αγώνων του επαγγελματικού πρωταθλήματος στα αγγλικά γήπεδα, δείχνουν ότι:

- Η παρακολούθηση αγώνων στο γήπεδο σχετίζεται αρνητικά με την τιμή του εισιτηρίου. Η χρήση χωρικών μεθόδων αποκαλύπτει μεγαλύτερες τιμές ελαστικότητας ως προς την τιμή του εισιτηρίου από αυτές που βρέθηκαν σε παλαιότερες μελέτες. Πολλές αγγλικές ομάδες της Εθνικής Κατηγορίας διαμορφώνουν τέτοια επίπεδα τιμών στα εισιτήριά τους, ώστε να μεγιστοποιούνται τα έσοδά τους.
- Υπάρχουν ενδείξεις «κοινωνικού αποκλεισμού», καθώς οι φίλαθλοι των αγγλικών ομάδων της Εθνικής Κατηγορίας προέρχονται, δυσανάλογα, από τις ανώτερες κοινωνικές τάξεις, σε σχέση με τα ποσοστά των

τάξεων αυτών στο σύνολο του πληθυσμού της ζώνης διαμονής τους. Μάλιστα, καθώς προχωράει κανείς προς πιο απομακρυσμένες περιοχές από το γήπεδο, υπάρχει μεγαλύτερη τάση να παρακολουθούν τους αγώνες άτομα από τις πιο εύπορες ομάδες.

- Δεν υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις που να επιβεβαιώνουν την υπόθεση ότι η τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων έχει αρνητική επίδραση στην προσέλευση θεατών στο γήπεδο.

Οι πηγές, οι μέθοδοι και τα μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν στην παραπάνω ανάλυση επιδέχονται αμφισβήτηση και βελτίωση. Το καθένα από τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα εξετάστηκε χρησιμοποιώντας μια συγκεκριμένη βάση δεδομένων, ενώ τα σχετικά αποτελέσματα χρειάζονται γενίκευση. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να επιδιώξουν μία συγκριτική ανάλυση μεταξύ διαφόρων ευρωπαϊκών πρωταθλημάτων επαγγελματικού ποδοσφαίρου, αξιοποιώντας και πληροφορίες που προέρχονται από δημοσκοπήσεις και δημοσκοπικές εμπειρικές μελέτες σχετικά με τα νοικοκυριά και τους καταναλωτές. Ένα σημείο αυξανόμενης σημασίας είναι η διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων της ζήτησης για τηλεοπτική παρακολούθηση των αγώνων, καθώς μέχρι τώρα παραμένουν απροσδιόριστοι. Εάν βγουν στην επιφάνεια στοιχεία σχετικά με τη συχνότητα τηλεοπτικής παρακολούθησης των αγώνων, τότε η ανάλυση της ζήτησης για τηλεοπτική μετάδοση των αγώνων, παράλληλα με τη ζήτηση για επίτοπια παρακολούθηση στο γήπεδο, θα δημιουργήσει ορισμένες πολύ ενδιαφέρουσες ερευνητικές δυνατότητες, τόσο για τους ακαδημαϊκούς, όσο και για αυτούς που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στη βιομηχανία του ποδοσφαίρου.

Βιβλιογραφία

- Baimbridge, M., Cameron, S. and Dawson, P. (1996) "Satellite television and the demand for football: a whole new ball game?" *Scottish Journal of Political Economy*, 43, 317-33.
- Bird, P. (1982) "The demand for league football" *Applied Economics*, 14, 637-49.
- Downard, P., and Dawson, A. (2000) *The economics of professional team sports*, London: Routledge.
- Forrest, D., Simmons, R., and Feehan, P. (2000) "A spatial cross-sectional analysis of the elasticity of demand for soccer", Centre for Sports Economics, University of Salford, mimeo.
- Forrest, D., Simmons, R., and Feehan, P. (2001) "Premier League football: normal or inferior good?" Centre for Sports Economics, University of Salford, mimeo.
- Marburger, D. (1997) "Optimal ticket pricing for performance goods", *Managerial and Decision Economics*, 18, 375-81.
- Siegfried, J., and Peterson, T. (2000) "Who is sitting in the stands? The income levels of sports fans". In W. Kern (ed.) *The economics of sports*, Kalamazoo, MI: W.E. Upjohn Institute.
- Simmons, R. (1996) "The demand for English league football: a club-level analysis", *Applied Economics*, 28, 139-55.
- Szymanski, S., and Kuypers, T. (1999) *Winners and losers: the business strategy of football*, London: Viking Press.

Οργάνωση και Λειτουργία Δημοτικών Αθλητικών ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

της ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ι. ΓΙΑΝΝΟΥΛΙΔΟΥ

Διευθύντριας Δημοτικής Επιχείρησης Ανάπτυξης Βριλησσιών

Στο παρόν άρθρο αναλύεται η Διοικητική και Οικονομική Οργάνωση των Δημοτικών Αθλητικών Οργανισμών. Συγκεκριμένα περιγράφονται οι αρχές οργάνωσης, η διαδικασία συγκρότησης και η οικονομική δραστηριότητα των οργανισμών, ενώ παράλληλα τονίζεται ο ρόλος τους στην ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων σε τοπικό επίπεδο και εν γένει του αθλητισμού.

Ο αθλητισμός σήμερα διαδραματίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη όλων των κοινωνιών, αναπτυγμένων και μη. Μια αναδρομή στην ιστορία του αθλητισμού αποδεικνύει ότι ο αθλητισμός πορεύτηκε παράλληλα με την ανάπτυξη του πολιτισμού και την ανάδειξη των κοινωνικών αξιών. Η έννοια του αθλητισμού δεν θα πρέπει να θεωρείται ως προνόμιο μόνο αυτών που συμμετέχουν σε αγώνισμα, τα οποία ακολουθούν συγκεκριμένους κανόνες ή μόνο αυτών που κάνουν πρωταθλητισμό. Ο αθλητισμός απευθύνεται σε όλους, ανεξάρτητα από την οικονομική, κοινωνική ή φυσική κατάστασή τους.

Μέσα από τις διαφορετικές κατηγορίες άθλησης (όπως προσδιορίστηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1980), των παιχνιδιών και αθλημάτων, των δραστηριοτήτων για ευχαρίστηση μέσω της σωματικής άσκησης, των υπαίθριων δραστηριοτήτων, καθώς και αυτών που αποβλέπουν στη βελτίωση και διατήρηση της σωματικής και φυσικής κατάστασης του ατόμου, καταβάλλεται προσπάθεια από όλους τους φορείς, σε πολιτειακό, αλλά και σε τοπικό επίπεδο, να προσελκύσουν άτομα όλων των ηλικιών σε καθημερινά προγράμματα άθλησης και ψυχαγωγίας για όλους.

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η πολιτεία, μέσω της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για τη συμμετοχή όλων των πολιτών σε προγράμματα άθλησης για όλους, με την επωνυμία Μαζικός Λαϊκός Αθλητισμός. Σήμερα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, μέσω των Δημοτικών Οργανισμών της, εξειδίκευσε ακόμη περισσότερο αυτά τα προγράμματα, αναπτύσσοντας οργανωμένες αθλητικές δομές και διευρύνοντας τους ορίζοντες και τον

ριότητα, όπως έχει διαμορφωθεί σε τοπικό επίπεδο. εντάσσεται στις παρακάτω κατηγορίες:

- Άθληση παιδιών 6 - 12 ετών
- Άθλητισμός για εφήβους
- Άθληση ενήλικών (ανδρών - γυναικών)
- Άθληση ατόμων της τρίτης ηλικίας
- Άθληση ατόμων με ειδικές ανάγκες

Η σημασία του Μαζικού Λαϊκού Άθλητισμού είναι αδιαμφισβήτητη, αφού βοηθά στη σωματική και ψυχική ευεξία, καλλιεργεί την ευγενική άμιλλα και τη θετική σκέψη και δημιουργεί θετικά πρότυπα για τους νέους.

ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Με τον όρο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός εννοούμε Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (σπάνια Δημοσίου Δικαίου), τα οποία δημιουργήθηκαν, προκειμένου να ξεπεραστεί η δυσκαμψία στη διοίκηση και τη διαχείριση οικονομικών πόρων, προμήθειας εξοπλισμού, στη διαδικασία προαλήψεων, καθώς και οι χρονοβόρες διαδικασίες που ακολουθούνται κατά την άσκηση πολιτικής από τους Ο.Τ.Α.

Ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός έρχεται να καλύψει το κενό που αφήνει αφ' ενός η γραφειοκρατία του δημοσίου και αφ'ετέρου η ιδιωτική κερδοσκοπία. Η τοπική αυτοδιοίκηση, λοιπόν, εξισορροπώντας τους δύο αυτούς πόλους, προσφέρει μια ολοκληρωμένη πρόταση αθλητισμού για όλους, χωρίς αποκλεισμούς. Επίσης, μέσα από την ασκούμενη πολιτική των δημοτικών αθλητικών οργανισμών ενισχύεται η αγάπη για τον αθλητισμό, ως ιδέα και όχι ως φιλοσοφία της μάζας και των οπαδών.

Η διαδικασία που ακολουθείται προκειμένου να δημιουργηθεί ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός, υπό την μορφή μιας Δημοτικής Επιχείρησης, είναι η έγκριση από το Δημοτικό Συμβούλιο κατ' αρχήν και η κατακύρωση της απόφασης από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας της οικείας προς το Δήμο Νομαρχίας. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό είναι η ύπαρξη καταστατικού και η δημοσίευσή του στο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως. Εάν υπάρχει ήδη Δημοτική Αναπτυξιακή Επιχείρηση, η οποία απλά διευρύνει τις δραστηριότητές της και στον αθλητικό τομέα, τότε απαιτείται τροποποίηση του Κανονισμού Λειτουργίας, συμπεριλαμβάνοντας τους σκοπούς και στόχους της νέας δραστηριότητας και στη συνέχεια, ακολουθούνται οι προηγούμενες διαδικασίες.

Ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός διοικείται από πενταμελές μέχρι εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, στην πλειοψηφία τους αιρετοί, ενώ Πρόεδρος του Οργανισμού είναι συνήθως ο Δήμαρχος ή κάποιο άλλο μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου. Η θητεία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου είναι τετραετής, όση και η θητεία της Δημοτικής Αρχής.

Η δομή και οργάνωση του Δημοτικού Αθλητικού Οργανισμού ακολουθεί τις αρχές οργάνωσης και διοίκησης κάθε άλλου οργανισμού. Ο Οργανισμός δομείται σύμφωνα με το οργανόγραμμα, στο οποίο καταγράφονται όλες οι δραστηριότητες σύμφωνα με τους σκοπούς και στόχους που έχει θέσει και κατανέμονται οι θέσεις απασχόλησης ανά δραστηριότητα. Ένα δείγμα οργανογράμματος δίδεται παρακάτω.

Είναι υποχρέωση της διοίκησης του αθλητικού οργανισμού να ερευνήσει το περιβάλλον όπου πρόκειται να δραστηριοποιηθεί, να οργανώσει μια έρευνα αγοράς σχετικά με τις ανάγκες των δημοτών και να σχεδιάσει ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο δράσης μιας πενταετίας για τις μελλοντικές υπηρεσίες που πρόκειται να προσφέρουν, σύμφωνα με τις επιταγές και άλλων αθλητικών αναγκών που θα προκύψουν, π.χ. ανάγκη νέων χώρων άθλησης ανοικτού ή κλειστού τύπου, νέων προγραμμάτων με γνώμονα και τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Επιπλέον, για την επιτυχημένη πορεία του οργανισμού καλό είναι, μέσω ερωτηματολογίου που θα διανεμηθεί στα μέλη, να οργανώσει μια τράπεζα δεδομένων με στοιχεία προσωπικά και ιατρικά, χρήσιμα για τη βελτίωση των υπηρεσιών του, όσο και την ασφαλή συμμετοχή των μελών του στα προγράμματα άθλησης και ψυχαγωγίας.

ΕΣΟΔΑ - ΔΑΠΑΝΕΣ

Όπως κάθε άλλος οργανισμός, έτσι και ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός έχει περιορισμένους οικονομικούς πόρους, προκειμένου να πραγματοποιήσει τους σκοπούς του. Βασική πηγή εσόδων είναι η μεταφορά πόρων από τους οικείους Δήμους, είτε με απ' ευθείας ανάθεση αρμοδιότητας για κονδύλια κάτω των εννέα (9) εκατομμυρίων δραχμών, είτε κατόπιν δημοπράτησης του έργου υλοποίησης αθλητικών προγραμμάτων, ακολουθώντας όλους τους νομότυπους κανόνες της ισχύουσας νομοθεσίας των Ευρω-

παϊκών Κοινοτήτων. Επιπλέον, υπάρχει περιορισμένη χρηματοδότηση από την ΓΓΑ μετά από έγκριση των προγραμμάτων που θα προσφέρει ο οργανισμός, αλλά η αποπληρωμή αυτών των κονδυλίων γίνεται με καθυστέρηση περίπου δώδεκα (12) μηνών. Με δεδομένη τη φιλοσοφία, ότι καθετί που έχει αντίτιμο εκτιμάται περισσότερο, ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός μπορεί να τιμολογήσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους δημότες και να επιβάλει κάποια συνδρομή των μελών, τόσο αναφορικά με τις υπηρεσίες άθλησης, όσο και με την ενοικίαση των αθλητικών του χώρων.

Η οικονομική υπηρεσία του Αθλητικού Οργανισμού τηρεί όλα τα βιβλία και στοιχεία που προβλέπει ο Κώδικας και υποχρεωτικά υποβάλλει ετήσιο προϋπολογισμό και οικονομικό απολογισμό με το κλείσιμο του Ισολογισμού αναφορικά με τα πεπραγμένα χρήσης. Κάθε έτος, τόσο ο προϋπολογισμός, όσο και ο Απολογισμός, αφού ψηφιστούν από το Δ.Σ. του οργανισμού, υποβάλλονται προς ψήφισμα στο Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου που έχει την εποπτεία του οργανισμού.

Τα βασικά έξοδα ενός Δημοτικού Αθλητικού Οργανισμού είναι η μισθοδοσία του προσωπικού (τακτικού και έκτακτου), η αγορά και συντήρηση του εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων, έξοδα προβολής και διαφήμισης, γραφική ύλη και διάφορα λειτουργικά έξοδα (Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε., καύσιμα κ.λπ.).

Απαιτείται να ακολουθηθούν όλοι οι κανόνες και οι αρχές ενός σύγχρονου μοντέλου οργάνωσης, διοίκησης, στελέχωσης και σχεδιασμού στον αθλητικό οργανισμό, όπως ακριβώς και σε κάθε άλλη οργανωτική μονάδα. Με βάση τη φιλοσοφία «ο άνθρωπος για τον άνθρωπο», χωρίς τη δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία, ο Δημοτικός Αθλητικός Οργανισμός μπορεί ευέλικτα να κινηθεί και να προσφέρει ακόμη πιο βελτιωμένες υπηρεσίες στους δημότες, μέσω των προγραμμάτων άθλησης και ψυχαγωγίας.

Βιβλιογραφία

Guy, L., & H. Appenzeller (1985) *Successful Sport Management*, Virginia: The Michie Company, Law Publishers.

Govoni, N., R. Eng & M. Galper (1986) *Promotional Management*, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall. Parkhouse, B.L.e.d. (1991) *The Management of*

Sport: Its foundation and Application, St. Louis: Mosby Year Book.

Παπανίκος, Γ.Θ. (1996) *Μάρκετινγκ: Έννοια - Μεθοδολογία - Θεωρίες*, Αθήνα: ΑΘΙΝΕΕ.

Παπανίκος, Γ.Θ. & Ποζιός Γ.Ε., (1993) *Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων*, Αθήνα: ΑΘΙΝΕΕ.

Η Δημόσια και η Ιδιωτική Χρηματοδότηση του Ελληνικού Αθλητισμού

του ΠΑΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ
Διευθυντή Εθνικού Γυμναστηρίου Μίκρας

Το παρόν άρθρο εξετάζει τη δημόσια και ιδιωτική χρηματοδότηση των αθλητικών φορέων στην Ελλάδα, λαμβάνοντας υπόψη τα νέα διοικητικά και οικονομικά δεδομένα του ελληνικού αθλητισμού που εδώ και αρκετό χρονικό διάστημα βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο διαμόρφωσης νέων χαρακτηριστικών. Υπό το πρίσμα αυτό, εξετάζονται οι πηγές προσέλκυσης ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων, σύμφωνα με τη δομή και οργάνωση κάθε φορέα, υποδεικνύονται τρόποι για την αύξηση οικονομικών εισροών ενώ παράλληλα τονίζεται ο ρόλος της κρατικής υποστήριξης στην αποτελεσματικότητα των αθλητικών φορέων.

Ο αθλητισμός είναι μια κοινωνική δραστηριότητα με τεράστια σημασία, ανάλογη, ίσως, με εκείνη της υγείας και της εκπαίδευσης. Έχει διαχρονική διάρκεια και εξέλιξη σε βάθος αιώνων και έχει προσφέρει πολλά στην καλλιέργεια του ατόμου, στη διάπλαση του ήθους και στη σωματική και πνευματική του ανάπτυξη. (Περί μεν του σώματος επιμέλειαν διττάς εύρον επιστήμας οι άνθρωποι, την ιατρικήν και την γυμναστικήν, ών η μεν την υγείαν, η δε την ευεξίαν εντίθησι. Των δε της ψυχής αρρωστημάτων και παθών η φιλοσοφία μόνη φάρμακον εστί. Πλούταρχος, περί παιδων αγωγής).

Η ενασχόληση με τα οικονομικά και οργανωτικά προβλήματα του ελληνικού αθλητισμού σε σχέση με τις οικονομικές εισροές, ισοδυναμεί με εξέταση του συνόλου των προβλημάτων του κλάδου. Η οικονομική οργάνωση, ο τρόπος, δηλαδή, με τον οποίο οι αθλητικοί οργανισμοί θα βρουν τα απαραίτητα χρήματα για να υλοποιήσουν τα προγράμματά τους, προβάλλοντας και πουλώντας το αθλητικό προϊόν τους, είναι καθοριστικός για το αποτέλεσμα που επιδιώκουν. Υπάρχουν βέβαια και άλλοι παράγοντες που επιδρούν στην αποτελεσματικότητα ενός αθλητικού φορέα (σωστές επιλογές προπονητών, αθλητών, πολιτικής, κλπ.), αλλά ο οικονομικός παράγοντας αποτελεί το θόλο της σιμοσιδας

Η Δημόσια Χρηματοδότηση του Ελληνικού Αθλητισμού

Δημόσια χρηματοδότηση (με τη στενή έννοια του δημοσίου) είναι η τακτική (ή έκτακτη) επιχορήγηση που δίνει σε ετήσια βάση η ΓΤΑ στους εποπτευόμενους από αυτήν φορείς: σωματεία, ενώσεις, ομοσπονδίες, γυμναστήρια.

Στην Ελλάδα, η δημόσια χρηματοδότηση του αθλητισμού ήταν (και είναι ακόμα) πολύ υψηλή, από την άποψη της συμμετοχής του κράτους στις δαπάνες της άθλησης, παρόλο που, όπως θα δούμε παρακάτω, η κρατική αυτή επιχορήγηση δεν είναι επαρκής για τους συλλόγους. Μόνο τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό μειώθηκε ελαφρώς, με την ανάληψη κάποιων εξόδων από τις επαγγελματικές ενώσεις των σωματείων. Η πολιτεία, δηλαδή, πλήρωνε (και πληρώνει ακόμα), πέρα από το μικρό ποσό της επιχορήγησης προς το σωματείο, τη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων για τη διεξαγωγή των αγώνων, τη λειτουργία των

διαφόρων πρωταθλημάτων, την προετοιμασία των επίλεκτων αθλητών (και όχι μόνο των κορυφαίων), τα μαζικά προγράμματα, την κάλυψη μεγάλων διεθνών αθλητικών εκδηλώσεων (παγκόσμιων και ευρωπαϊκών), τα πριμ των μεγάλων διεθνών επιτυχιών, ακόμα και τις σχολές προπονητών και τα σεμινάρια επιμόρφωσης σε πολλά αθλήματα.

Νέα Διοικητικά και Οικονομικά Δεδομένα

Ο ελληνικός αθλητισμός και ειδικότερα το κομμάτι που αφορά στη διοικητική οργάνωση, εδώ και αρκετό χρονικό διάστημα βρίσκεται σε ένα μεταβατικό στάδιο διαμόρφωσης νέων χαρακτηριστικών (διοικητικών και οικονομικών) που δεν έχουν να κάνουν με την Ολυμπιάδα (που αποτελεί μια σημαντική παράμετρο), αλλά με τις μελλοντικές εξελίξεις. Η διαφοροποίηση των οργανωτικών δεδομένων οφείλεται, κυρίως, στη διαφοροποίηση της κοινωνίας, δηλαδή στη μεταμόρφωση του

των της οικογένειας, στο μετασχηματισμό των πόλεων, στην επιτάχυνση των ρυθμών της ζωής και γενικά, στην αλλαγή του τρόπου ζωής και σκέψης τα τελευταία χρόνια. Έτσι, ενώ πριν από μερικά χρόνια οι γονείς ήταν αρνητικοί και με δυσκολία επέτρεπαν στα παιδιά τους να ασχοληθούν με τον αθλητισμό, σήμερα τα προτρέπουν και τα συνοδεύουν στους αγωνιστικούς χώρους. Σε αυτή την αλλαγή νοοτροπίας συνέβαλαν και τα μαζικά προγράμματα, η προτροπή των γιατρών και η διαφήμιση.

Η εξέλιξη του αθλητισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και στη χώρα μας, τα τελευταία χρόνια, μετέβαλε το κόστος της άθλησης, που έγινε πια αρκετά μεγάλο. Οι απαιτήσεις των αθλουμένων και των θεατών, αλλά και των κάθε είδους χρηστών των προϊόντων του αθλητισμού έχουν αυξηθεί σε βαθμό που η δημόσια αυτή χρηματοδότηση να υστερεί, πλέον, σημαντικά. Πολύ πρόσφατα, η ΓΓΑ, σε μια προσπάθεια για την αποδοτικότερη και οικονομικότερη λειτουργία των εθνικών σταδίων προσπαθεί να δώσει στην τοπική αυτοδιοίκηση 300 περίπου (από τα 327) εθνικά αθλητικά κέντρα, ενώ συγχρόνως, με το νέο νόμο, επιτρέπει στα σωματεία να εισπράττουν νόμιμα από τις ακαδημίες τους.

Πηγές Ιδιωτικής Χρηματοδότησης των Αθλητικών Φορέων

Α) Εθνικά Στάδια

Τα εθνικά στάδια, που καλύπτουν αυτή τη στιγμή το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού τους από την κρατική επιχορήγηση, έχουν τη δυνατότητα, αν τους δοθεί τέτοια κατεύθυνση, να εξασφαλίσουν ένα σημαντικό μέρος των χρημάτων που τους είναι απαραίτητα, αξιοποιώντας τις δυνατότητες των εγκαταστάσεών τους:

- Με διαφημίσεις εντός των αθλητικών εγκαταστάσεων, αλλά και στους εξωτερικούς χώρους.
- Με είσπραξη εισιτηρίου για τη χρήση των εγκαταστάσεων.
- Με δημιουργία καταστημάτων αθλητι-

κών ή παρεμφερών ειδών στους χώρους των Ε.Α.Κ.

- Με διοργάνωση προσοδοφόρων αθλητικών εκδηλώσεων (ανοιχτά τουρνουά τένις, μίνι ποδόσφαιρο, κ.λπ.).
- Με συναυλίες γνωστών καλλιτεχνών.
- Με διοργάνωση αθλητικών συνεδρίων-σεμιναρίων.
- Με δημιουργία τμημάτων εκμάθησης διαφόρων αθλημάτων.

Β) Ομοσπονδίες

Οι ομοσπονδίες είναι από τους φορείς που εισηγούνται σχεδόν το σύνολο του προϋπολογισμού τους από το κράτος, για την υλοποίηση των πρωταθλημάτων τους, την προετοιμασία των αντίστοιχων εθνικών ομάδων, την υποδομή τους και τα λειτουργικά τους έξοδα. Αλλά και στην περίπτωση των ομοσπονδιών, τα χρήματα αυτά δεν είναι αρκετά. Πολλές ομοσπονδίες ολοκληρώνουν τον προγραμματισμό τους με την βοήθεια των ΟΤΑ σε αποκεντρωμένες συνδιοργανώσεις, ενώ αρκετές καταφέρνουν να προσελκύσουν μεγάλους σπώνσορες, ανάλογα, πάντα, με την εμβέλεια και την προβολή που έχει το άθλημα. Τον περασμένο χρόνο, για παράδειγμα, πραγματοποιήθηκε πρωτάθλημα βόλεϊ ΡΑΝΑΦΟΝ, διεθνείς αγώνες ρυθμικής προ-ολυμπιακής προετοιμασίας ΝΟΥΝΟΥ κ.α.

Γ) Σύλλογοι - Σωματεία

Ο σύλλογος εξακολουθεί και σήμερα να είναι το βασικό κύτταρο του αθλητισμού και παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην πορεία ανάπτυξης του αθλητικού κινήματος. Ο αθλητικός τομέας στην Ελλάδα είναι έτσι σχεδιασμένος, ώστε η βάση του οικοδομήματος να είναι το σωματείο, με το οποίο θα έρθει σε επαφή αυτός που για πρώτη φορά θα θελήσει να ασχοληθεί με τον αθλητισμό. Το σωματείο είναι αυτό που θα μαζέψει το παιδάκι από την γειτονιά, θα ανιχνεύσει τα ταλέντα, θα συντηρήσει με μύριες δυσκολίες τα τμήματα υποδομής που

συμμετέχουν σε αντίστοιχα πρωταθλήματα και στο τέλος, όταν ο αθλητής έχει προετοιμαστεί κατάλληλα και είναι σε θέση να συμμετέχει σε αγώνες, τότε μπορεί και να τον χάσει αν πρέπει να του υπογράψει επαγγελματικό συμβόλαιο.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το σωματείο ξεκινούν από την οργανωτική του δομή, που εκτιμάται ότι συνιστά μεγαλύτερο πρόβλημα από την καθαυτή οικονομική στενότητα. Η παλιά οργάνωση του σωματείου «προέβλεπε» τον ερασιτέχνη παράγοντα, με το μεράκι και την αγάπη του για τον αθλητισμό, που τις περισσότερες φορές πληρωνε από την τσέπη του τα λίγα ή πολλά που ήταν απαραίτητα για να κινηθεί το πρωτογενές κύτταρο του αθλητισμού, ο σύλλογος. Άρωγός στην προσπάθεια αυτή ήταν και η συμπληρωματική χρηματοδότηση της πολιτείας, η οποία δεν κάλυπτε το σύνολο των εξόδων του συλλόγου. Με την πάροδο του χρόνου, μάλιστα, τον πολλαπλασιασμό των συλλόγων και την αύξηση των απαιτήσεων των αθλητών, το ποσό αυτό της επιχορήγησης αποκτά όλο και μικρότερη σημασία για το σύλλογο, καθώς δεν καλύπτει πια παρά μόνο μικρό ποσοστό των συνολικών εξόδων.

Αλλά και το μοντέλο του συλλόγου με τους ερασιτέχνες-εθελοντές παράγοντες βρίσκεται σε κρίση. Οι απαιτήσεις, κυρίως στα ομαδικά αθλήματα, γίνονται δυσβάστακτες, οι παράγοντες πρέπει να αφιερώνουν, πλέον, περισσότερο από τον πολύτιμο χρόνο τους για εξεύρεση χρημάτων και για τη διαχείριση του συλλόγου, πράγμα που πολλές φορές δεν είναι εύκολο και έτσι, νομοτελειακά, άρχισαν να ασχολούνται εύρωστοι οικονομικοί παράγοντες με τη διοίκηση των μεγάλων, κυρίως, συλλόγων. Κάποιοι απ' αυτούς διοικούν προσωπικά το σύλλογο, με τη βοήθεια, φυσικά, ενός επιλεγμένου επιτελείου εμπιστων συνεργατών-βοθών, άλλοι αναθέτουν σε τρίτους την προεδρία και οι ίδιοι κρατούν την υψηλή εποπτεία, ενώ κάποιοι προσπαθούν να οργανώσουν την όλη διαχείριση προσαρμοζόμενοι στα νέα δεδομένα της

¹ Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι το πεδίο του αθλητικού μάρκετινγκ και μάντζιμεντ, τόσο σε θεωρητικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο πρακτικών εφαρμογών, έχει ανοιχτούς ορίζοντες. Στη χώρα μας, ελάχιστοι οικονομολόγοι έχουν ασχοληθεί σοβαρά μέχρι τώρα, ενώ είναι αξιοπερίεργο το γεγονός ότι οι γυμναστές ασχολήθηκαν ερευνητικά με τους τομείς αυτούς.

αγοράς, χρησιμοποιώντας το αθλητικό μάντζμεντ, τους μάντζερ και την οργανωτική δομή που πρέπει να έχει ένα σύγχρονο σωματείο.

Από τις παραπάνω μορφές διοίκησης, ίσως καμιά να μην απαντάται σήμερα αμιγής. Γι' αυτό και στην αρχή μιλήσαμε για μεταβατικό στάδιο, όπου όλα αναμιγνύονται και δοκιμάζονται μέχρι να ξεκαθαρίσει οριστικά το τοπίο και να καταλήξουν και οι Έλληνες παράγοντες στο μοντέλο διοίκησης που ταιριάζει στα διοικητικά, οικονομικά και αθλητικά δεδομένα της χώρας.

Τα πράγματα εμφανίζονται δυσκολότερα στους συλλόγους, οι οποίοι πρέπει να καλύψουν το έλλειμμα του προϋπολογισμού τους από την ιδιωτική χρηματοδότηση. Οι δυσκολίες γίνονται μεγαλύτερες όσο πιο μικρές είναι οι ομάδες και όσο λιγότερη προβολή (κυρίως τηλεοπτική) τυχάνουν και βέβαια, όσο λιγότερη οργάνωση έχουν. Αν λάβουμε, μάλιστα, υπ' όψιν ότι και τα μεγάλα σωματεία (ή τουλάχιστον ορισμένα απ' αυτά) αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξεύρεση σπόνσορα και τηλεοπτικού καναλιού για την μετάδοση των αγώνων τους, τότε γίνεται κατανοητό πόσο

μεγαλύτερο είναι το πρόβλημα για τις μικρότερες ομάδες της ίδιας κατηγορίας ή για τις ερασιτεχνικές ομάδες. Τα συγκριτικά μεγέθη έχουν τεράστια διαφορά, αλλά τεράστιες είναι και οι διαφορές στις δυνατότητες που έχουν. Το μεγάλο σωματείο, το εμπορικό, εκτός από τους φιλάθλους του, έχει και την δυνατότητα, μέσω της τηλεόρασης, να απευθύνεται σε μεγαλύτερο κοινό, άρα μπορεί να διαπραγματευτεί με πολύ μεγαλύτερες και ισχυρές εταιρείες. Εκείνο που χρειάζεται να κάνουν τα σωματεία αυτά, τα οποία έχουν ξεφύγει αρκετά από τη κλασική έννοια του σωματείου, είναι να οργανώσουν σωστά το διοικητικό τους σχήμα και να στελεχωθούν με επαγγελματίες που γνωρίζουν καλά το αντικείμενο και μπορούν να προχωρήσουν με επιστημονικό τρόπο στην έρευνα αγοράς, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση ενός προγράμματος.

Στα μικρότερα σωματεία, όμως, εκεί που δεν υπάρχουν τέτοιου είδους δυνατότητες, τα πράγματα γίνονται με πρωτοβουλίες του συμβουλίου ή του προέδρου και ανάλογα με τον κύκλο γνωριμιών και το διαθέσιμο χρόνο, μπορεί να βρεθεί

μέρος των απαιτούμενων χρημάτων ή όχι. Πρώτος φορέας στον οποίο δύναται να απευθυνθεί ο σύλλογος είναι ο Δήμος της περιοχής, ο οποίος μπορεί να βοηθήσει με πολλούς τρόπους.

- Με άμεση χρηματοδότηση, που συνήθως δίνουν οι δήμαρχοι στους συλλόγους της περιοχής.
- Με την παραχώρηση της δυνατότητας εκμετάλλευσης των διαφημιστικών πινακίδων του αγωνιστικού χώρου στο δημοτικό στάδιο. (Σε λίγο όλα τα στάδια θα είναι δημοτικά).
- Με την ένταξη των φυτωρίων του συλλόγου στα μαζικά προγράμματα του δήμου, αν ο σύλλογος δεν έχει τη δυνατότητα να αντλήσει πόρους από αυτή τη δραστηριότητα.
- Με τις διάφορες διευκολύνσεις που μπορούν να παρέχουν οι Δήμοι σε υλικό, διάθεση λεωφορείου για τις μετακινήσεις, κ.λπ.

Η διαφήμιση στη φανέλα του συλλόγου είναι μια δεύτερη δυνατότητα που μπορεί να καλυφθεί από κάποια επιχείρηση της τοπικής αγοράς. Υπάρχει σχετικό ενδιαφέρον ακόμη και για τα τμήματα υποδομής από φροντιστήρια ή άλλες επιχειρήσεις που έχουν να κάνουν με παιδιά. Αλλά και οι ίδιες οι ακαδημίες των συλλόγων μπορούν να είναι πηγή εσόδων, αν οι σύλλογοι κινηθούν μεθοδικά, μαζέψουν τα παιδιά, μοιράσουν φανέλες με το σήμα του συλλόγου και κάνουν σωστή εκμάθηση του αθλήματος από την αρχή. Ακόμα και σήμερα, τα σωματεία καταφεύγουν στις κλασικές μεθόδους (συνεστιάσεις, λαχεία, ημερολόγια, κ.λπ.). Η αλήθεια είναι, όμως, ότι ο κόσμος έχει συνηθίσει σε όλα αυτά και θα πρέπει να βρεθούν νέοι τρόποι προσέγγισης. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το έντυπο παρουσίασης της ομάδας, που με διαφημίσεις της τοπικής αγοράς μπορεί να καλύψει το κόστος του και να φέρει κέρδος για το σωματείο. Θα πρέπει να γίνει προσπάθεια προ-

βολής και μέσω των τοπικών καναλιών, που αν πετύχει, θα είναι αρκετά αποτελεσματική.

Επίλογος

Η παραπάνω ανάλυση υποδεικνύει ότι το μικρό σωματείο χρειάζεται να κινηθεί οργανωμένα, σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία, αξιοποιώντας όλες τις δυνατότητες που παρέχει η ιδιαιτερότητα της περιοχής και της τεχνολογίας. Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι όλες αυτές οι προσπάθειες είναι καμιά φορά καταδικασμένες σαν των Τρώων. Η ευκολία με την οποία δημιουργούνται τα σωματεία οδήγησε, σε πολλές περιοχές, σε υπερβολές, κατακερματισμό του αθλητικού δυναμικού, του διοικητικού μηχανισμού, των φιλάθλων, αλλά και στο μοίρασμα της μικρής αγοράς σε ακόμα μικρότερα κομμάτια, έτσι ώστε κανείς να μην μπορεί να επιβιώσει υπό αυτές τις συνθήκες.

Κάτω από αυτό το πρίσμα, η συνένωση σωματείων θα είχε πολλαπλά οφέλη. Πέρα από την επιπλέον οικονομική ενίσχυση που έχει θεσπίσει σαν κίνητρο η Πολιτεία, η συνένωση δημιουργεί ισχυρά σωματεία, με μεγαλύτερη οντότητα, περισσότερο κύρος, λιγότερο ανταγωνισμό και μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά.

Είναι φανερό ότι οι προσπάθειες που καταβάλουν όλα τα σωματεία, μικρά και μεγάλα, για την προσέλκυση ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων δεν έχουν συχνά την αναμενόμενη απόδοση. Υπάρχουν μάλιστα αθλήματα που δυσκολεύονται από την φύση τους να προσεγγίσουν την αγορά, όπως π.χ. η κωπηλασία. Ίσως είναι μικρή η ελληνική αγορά για τα πολλά σωματεία που έχει η χώρα μας, ίσως οι αναμενόμενες αποδόσεις δεν είναι ικανοποιητικές για τους επιχειρηματίες, γεγονός, πάντως, είναι ότι, παρόλο που αποτελεί παράδοξο φαινόμενο, η κρατική υποστήριξη στον αθλητισμό είναι απολύτως αναγκαία, όσο αναγκαία είναι και η οργάνωση, σε σοβαρή βάση, όλων των σωματείων, ανεξάρτητα από το πόσο μεγάλα ή μικρά είναι αυτά, σύμφωνα, βέβαια, με τις δυνατότητες του καθενός.

ΤΟ ΟΦΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Παρά την αύξηση του αριθμού των ομάδων που συμμετέχουν στις τέσσερις μεγαλύτερες αθλητικές ομοσπονδίες της Βορείου Αμερικής (Εθνική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου NFL, Εθνική Ομοσπονδία Χόκει NHL, Εθνική Ομοσπονδία Μπέιζμπολ MLB και Εθνικός Σύνδεσμος Καλαθοσφαίρισης NBA), παρατηρείται μια υπερβάλλουσα ζήτηση, από την πλευρά των μεγάλων αστικών κέντρων, να φιλοξενήσουν μία από αυτές τις ομάδες. Αυτό οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην αύξηση του αριθμού των μεγάλων αστικών περιοχών που μπορούν να φιλοξενήσουν μία τέτοια ομάδα και έχει οδηγήσει σε έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των περιοχών αυτών για την προσέλκυση και

συγκράτηση των ομάδων. Το θέμα αυτό αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης των καθηγητών *Jordan Rappaport* και *Chad Wilkerson* (*Economic Review, Center Federal Reserve Bank of Kansas City, vol. 86, No 1, First Quarter 2001, pp. 55-84.*)

Ο ανταγωνισμός αυτός φανερώνεται, μεταξύ άλλων, με την κατασκευή μεγάλοπρεπων αθλητικών εγκαταστάσεων. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1, το κόστος κατασκευής των γηπέδων είναι τεράστιο και ένα μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης προέρχεται από το δημόσιο ταμείο. Αυτό, όπως θα περίμενε κανείς, έκανε πολλούς ανθρώπους να θέσουν το ερώτημα εάν τα υπέρογκα αυτά χρηματικά ποσά χρησιμοποιούνται ορθολογικά (αποδοτικά):

ΠΙΝΑΚΑ... 1

	Αριθμός Εγκαταστάσεων- Υπηρεσιών	Μέσο Κόστος (εκατ. \$)	Μέση Δημόσια Δαπάνη (εκατ. \$)	Δημόσια Δαπάνη ως Ποσοστό (%) του Συνολικού Κόστους
1994-2000 (νέες)				
MLB/NFL	17	286	188	66
NBA/NHL	19	185	84	45
1994-2000 (ανακαινίσεις)*				
MLB/NFL	6	110	88	82
NBA/NHL	2	114	98	86
2001-2004 (νέες)**				
MLB/NFL	15	366	230	63
NBA/NHL	3	225	114	51

ΠΗΓΗ: *Economic Review* 2001 (1), Rappaport και Wilkerson. Αρχικά, τα στοιχεία συλλέχθηκαν από τις Εκθέσεις Αθλητικών Εγκαταστάσεων (*Sports Facilities Reports*)

* Ανακαινίσεις ύψους τουλάχιστον 60 εκατομμυρίων δολλαρίων.

** Εγκαταστάσεις όπως εγκρίθηκαν από την 1η Ιανουαρίου 2001.

Προκειμένου να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια σειρά μεθόδων, οι οποίες παρουσιάζονται στις επόμενες ενότητες.

Μέτρηση του Καθαρού Μεγέθους της Επιπρόσθετης Εργασιακής Απασχόλησης

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, υπολογίζεται το καθαρό μέγεθος της επιπρόσθετης απασχόλησης που δημιουργείται στην περιοχή φιλοξενίας της ομάδας, διότι, παρόλο που η παρουσία της ομάδας δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, όπως αυτές των προμηθευτών, των εργατών γηπέδου, κ.λπ., υφίσταται ταυτόχρονα και μια αρνητική επίδραση. Αυτό συμβαίνει, διότι τα χρήματα που δαπανώνται σε δραστηριότητες που σχετίζονται με την ομάδα, δεν μπορούν να διατεθούν αλλού, π.χ. σημειώνεται ότι, όταν η ομάδα φτάνει στην πόλη, το χρηματικό ποσό που διαθέτει ο καταναλωτής για την προσωπική του ψυχαγωγία παραμένει σταθερό. Αυτό σημαίνει, ότι άλλες βιομηχανίες διασκέδασης, όπως οι κινηματογράφοι και τα νυχτερινά κέντρα, θα ζημιωθούν. Επομένως, είναι απαραίτητο να λάβει κανείς υπόψη του την ολική επίδραση που θα έχει στην απασχόληση η παρουσία μιας επαγγελματικής ομάδας στην περιοχή.

Θα πρέπει, επίσης, να εκτιμηθεί το γεγονός ότι θα υπάρξει μια περαιτέρω επίδραση στην αγορά εργασίας, εξαιτίας του πολλαπλασιαστικού φαινομένου. Το φαινόμενο αυτό θα περάσει απαρατήρητο και θα γίνει αντιληπτό μόνο μέσα από τις ορατές αλλαγές στα καταναλωτικά πρότυπα. Το μέγεθος του πολλαπλασιαστικού φαινομένου θεωρείται ότι κυμαίνεται από 1,25 έως 2,5. Αυτό υποδηλώνει, ότι δημιουργούνται από 1,25 έως 2,5 επιπρόσθετες, μη παρατηρήσιμες, θέσεις εργασίας, για κάθε θέση που δημιουργείται άμεσα από την παρουσία της ομάδας. Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά, οι οικονομικές μελέτες έχουν βρει ότι ο καθαρός αριθμός θέσεων εργασίας, που δημιουργούνται, κυμαίνεται από 0 έως 1000, με τη σχετική τιμή να τείνει, μάλλον, προς το 0.

Προκειμένου να αποδοθεί μια συνολική αξία στη δημιουργία οποιουδήποτε καθαρού αριθμού νέων θέσεων εργασίας, πρέπει να ποσοτικοποιηθούν τα οφέλη που η δημιουργούμενη αυτή απασχόληση θα επιφέρει στην ευρύτερη περιοχή. Διότι, από τη μια πλευρά, οι τιμές των ακινήτων μπορεί να σημειώσουν άνοδο, αυξάνοντας, έτσι, τα κέρδη των ιδιοκτητών, καθώς και το μέγεθος των φόρων που καταβάλλονται στο δημόσιο, αλλά, από την άλλη πλευρά, η στέγαση για όσους δεν έχουν ακίνητη περιουσία θα είναι λιγότερο ανεκτή οικονομικά. Επιπλέον, υπάρχει και το ενδεχόμενο να δημιουργηθεί συνωστισμός στη γύρω περιοχή. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα ζητήματα, οι οικονομολόγοι υπολογίζουν ότι το όφελος για την περιοχή φιλοξενίας κυμαίνεται από 0 έως 1500 δολάρια, ετησίως, για κάθε θέση εργασίας που δημιουργείται. Ωστόσο, ακόμα και

στο ανώτατο όριο, το κέρδος για την περιοχή είναι μικρότερο από το μισθό του εργαζόμενου στην αντίστοιχη θέση.

Χρησιμοποιώντας το ανώτατο και κατώτατο όριο που αναφέρθηκαν παραπάνω, μπορούμε να υποθέσουμε ότι μία ομάδα του επαγγελματικού πρωταθλήματος θα αποφέρει ένα κέρδος μεταξύ 0 και 1,5 εκατομμυρίων δολλαρίων, ετησίως, στην περιοχή της έδρας της.

Μέτρηση των Επιπρόσθετων Δημόσιων Εσόδων από τη Φορολογία

Εκτός από την αύξηση της απασχόλησης και το συνεπαγόμενο οικονομικό κέρδος για όλη την περιοχή, η τελευταία θα επωφεληθεί και από τα αυξημένα δημόσια έσοδα που θα προκύπτουν από τη φορολόγηση των επιπρόσθετων εισοδημάτων και καταναλωτικών δαπανών, που σχετίζονται με τη δραστηριότητα της φιλοξενούμενης ομάδας. Ακολουθεί σχετική ανάλυση.

Αύξηση των Εσόδων από το Φ.Π.Α.

Η περιοχή θα επωφεληθεί οικονομικά από τις καταναλωτικές δαπάνες των φιλάθλων που επισκέπτονται προσωρινά την περιοχή και με αποκλειστικό σκοπό την παρακολούθηση κάποιου αθλητικού γεγονότος στο γήπεδο. Αυτό συμβαίνει, διότι οποιαδήποτε δαπάνη πραγματοποιηθεί από τους εισερχόμενους αυτούς καταναλωτές, πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά τον αγώνα, επιβαρύνεται με Φ.Π.Α., ενώ, σε περίπτωση απουσίας της ομάδας, οι ίδιες δαπάνες θα φορολογούνταν αλλού.

Προκειμένου να ποσοτικοποιηθεί η παραπάνω επίδραση, πρέπει να πολλαπλασιαστεί ο αριθμός των φιλάθλων-επισκεπτών, που βρίσκονται στην πόλη αποκλειστικά για το αθλητικό γεγονός, με το χρηματικό ποσό που δαπανούν και στη συνέχεια, με το ποσοστό που αντιστοιχεί στο Φ.Π.Α. Τα αποτελέσματα που παίρνουμε ποικίλουν μεταξύ των τεσσάρων αθλημάτων (ποδόσφαιρο, χόκεϊ, μπέιζμπωλ και μπόσκετ). Δεδομένης μιας υψηλής τιμής Φ.Π.Α., της τάξης του 5%, τα αποτελέσματα κυμαίνονται από ένα κέρδος 696.000 δολλαρίων, ετησίως, στην περίπτωση που η περιοχή φιλοξενεί μια ομάδα χόκεϊ, έως 1.537.000 δολάρια, ετησίως, εάν πρόκειται για ομάδα μπέιζμπωλ.

Αύξηση των Εσόδων από την Καταβολή Φόρων Εισοδήματος

Σε πολλές περιοχές, όπου έχουν την έδρα τους ομάδες του επαγγελματικού πρωταθλήματος, έχουν επιβληθεί φόροι εισοδήματος σε τοπικό επίπεδο. Ένα μέρος αυτών των εσόδων μπορεί να θεωρηθεί εισαγόμενο, διότι, εάν απουσίαζε η αθλητική ομάδα, οι φόροι που εισπράττονται από τις νεο-δημιουργηθείσες θέσεις ερ-

γασίας θα πήγαιναν αλλού. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα καθαρά επιπρόσθετα έσοδα από την καταβολή των φόρων εισοδήματος, καθώς ένα μέρος από αυτά δαπανάται για τη δημιουργία δημοτικών υπηρεσιών που είναι απαραίτητες λόγω των νέων θέσεων εργασίας. Χρησιμοποιώντας, πάλι, μια υψηλή φορολογική τιμή, της τάξης του 2%, έχουμε, αυτομάτως, 868.000 δολάρια ετήσιο κέρδος, στην περίπτωση που η περιοχή φιλοξενεί μια ομάδα χόκευ και 1.4 εκατομμύρια δολάρια στην περίπτωση μιας ομάδας αμερικανικού ποδοσφαίρου.

Στο σημείο αυτό, τα παραπάνω εκτιμηθέντα οφέλη, που προκύπτουν από τη φιλοξενία μιας επαγγελματικής αθλητικής ομάδας, θα πρέπει να συγκριθούν με τις δημόσιες δαπάνες για την κατασκευή των απαραίτητων αθλητικών εγκαταστάσεων. Αθροίζοντας τις τρεις διαφορετικές μετρήσεις χρηματικού οφέλους που παρουσιάστηκαν παραπάνω - τα κέρδη από α) την αύξηση της απασχόλησης, β) τη φορολόγηση των καταναλωτικών δαπανών και γ) τους φόρους εισοδήματος - προκύπτει ένα συνολικό χρηματικό όφελος, που κυμαίνεται από 1.9 εκατομμύρια δολάρια, ετησίως, στην περίπτωση φιλοξενίας μιας ομάδας χόκευ, έως 2,9 εκατομμύρια δολάρια, ετησίως, εάν πρόκειται για ομάδα ποδοσφαίρου (θα πρέπει, εδώ, να γίνει κατανοητό ότι οι τρεις παραπάνω μετρήσεις επικαλύπτονται).

Προκειμένου να υπολογιστεί το ανώτατο ποσό που η κάθε περιοχή θα πρέπει να δαπανά για κάθε δολάριο που προκύπτει ως ετήσιο κέρδος από τη φιλοξενία μιας επαγγελματικής ομάδας, θα πρέπει πρώτα να υπολογιστεί η καθαρή τρέχουσα αξία των κερδών. Γίνεται, λοιπόν, η υπόθεση ότι η απορροφή χρηματικού οφέλους θα διαρκέσει 30 χρόνια και ότι υπάρχει η δυνατότητα λήψης δανείου, με επιτόκιο 6%. Αυτό σημαίνει ότι κάθε 1 εκατομμύριο δολάρια ετήσιο κέρδος μεταφράζεται σε 13.76 για την περιοχή. Χρησιμοποιώντας αυτή τη μέτρηση, προκύπτει το συμπέρασμα ότι τα κέρδη από τη φιλοξενία μιας ομάδας Εθνικής Κατηγορίας βρίσκονται μεταξύ 26,7 εκατομμυρίων δολλαρίων, εάν πρόκειται για ομάδα χόκευ και 40,3 εκατομμυρίων δολλαρίων για μια ομάδα ποδοσφαίρου. Τα ποσά αυτά δεν φαίνεται να αποσβάνουν δαπάνες για την κατασκευή γηπέδων που ξεπερνούν τα 100 εκατομμύρια δολάρια. Όταν, μάλιστα, ληφθεί υπόψη, ότι όλοι οι παραπάνω υπολογισμοί έγιναν με βάση τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις, γίνεται φανερό ότι το κόστος για την κατασκευή των γηπέδων δεν καλύπτεται, ούτε με την αύξηση της απασχόλησης, ούτε με τα φορολογικά έσοδα. Προκειμένου, λοιπόν, να ερμηνευθεί το γεγονός ότι η ζήτηση για τη φιλοξενία ομάδων Εθνικής Κατηγορίας παραμένει ιδιαίτερα υψηλή, γίνεται μια προσπάθεια, στη συνέχεια, να διερευνηθούν πιθανά οφέλη στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιοχής.

Οφέλιμες Επιδράσεις στην Ποιότητα Ζωής των Κατοίκων της Περιοχής

Κατά γενική ομολογία, η ποιότητα ζωής των κατοίκων μιας περιοχής βελτιώνεται από την εκεί παρουσία μιας ομάδας του επαγγελματικού πρωταθλήματος. Ωστόσο, το σχετικό όφελος είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί.

Ένας τρόπος μέτρησης της ποιοτικής βελτίωσης της ζωής σε μια περιοχή, ως αποτέλεσμα των αθλητικών γεγονότων, είναι ο υπολογισμός του ποσού που ο θεατής είναι διατεθειμένος να πληρώσει για την παρακολούθηση του γεγονότος και στη συνέχεια, η σύγκριση του ποσού αυτού με την πραγματική τιμή του εισιτηρίου, π.χ. εάν ένας αγώνας κοστίζει 50 δολάρια, αλλά ο θεατής θα πλήρωνε ακόμα και 70 δολάρια για να τον παρακολουθήσει, τότε προκύπτει ένα κέρδος 20 δολλαρίων, που αντανάκλα το όφελος στην ποιότητα ζωής του ατόμου. Αθροίζοντας την παραπάνω τιμή για όλους τους φιλάθλους που παρακολουθούν έναν αγώνα μπορεί να υπολογιστεί το συνολικό όφελος που αποκομίζει η περιοχή, όσον αφορά στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της.

Εκτός από τους φιλάθλους-θεατές, όμως, θα επωφεληθεί και η ευρύτερη περιοχή, από τη γενικότερη κοινωνική επιρροή της ομάδας, καθώς η εκεί παρουσία της ενεργοποιεί ζωηρές συζητήσεις, ενώ, από την άλλη, είναι γνωστό ότι τα αθλητικά γεγονότα γίνονται συχνά αφορμή για την οργάνωση φιλικών συγκεντρώσεων, όπως τα πάρτυ και οι συνεσιώσεις. Επιπλέον, απορρέει μια γενική ευχαρίστηση από την «εκ του σύνεγγυς» παρακολούθηση της πορείας της ομάδας. Η συσσώρευση όλων αυτών των θετικών επιδράσεων στην περιοχή δημιουργεί ένα κλίμα αυξημένης ενημερότητας και κοινωνικού πνεύματος.

Βέβαια, υπάρχουν πολλοί κάτοικοι των οποίων η ποιότητα ζωής επιδεινώνεται από την παρουσία μιας μεγάλης ομάδας του επαγγελματικού πρωταθλήματος, λόγω της προκαλούμενης ηχορύπανσης, του αυξημένου συρυσμού και των διαφόρων περιστατικών χουλιγκανισμού.

Για τη μέτρηση του οφέλους, όσον αφορά στην ποιότητα ζωής μιας περιοχής, έχουν χρησιμοποιηθεί τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις:

1. Η χρήση δημοσκοπήσεων, στις οποίες ζητάται από τα άτομα να δηλώσουν το χρηματικό ποσό που θα ήταν διατεθειμένα να πληρώσουν, προκειμένου να συγκρατήσουν την ομάδα στην περιοχή τους. Η μοναδική μελέτη αυτού του είδους διεξήχθη στο Pittsburgh και αφορούσε την ομάδα χόκευ των Πιγκουίνων του Pittsburgh. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η αξία των Πιγκουίνων για την περιοχή κυμαινόταν μεταξύ 26,9 έως

74,7 εκατομμύρια δολάρια. Χρησιμοποιώντας το ανώτατο όριο του παραπάνω αποτελέσματος, προκύπτει ένα χρηματικό ποσό που πλησιάζει τις δημόσιες δαπάνες για την κατασκευή των αθλητικών εγκαταστάσεων των ΝΗΛ/ΝΒΑ.

2. Για την καλύτερη κατανόηση της επίδρασης που έχει η φιλοξενία μιας ομάδας του επαγγελματικού πρωταθλήματος στην ποιότητα ζωής μιας περιοχής, χρειάζεται να ληφθούν υπόψη και να αξιολογηθούν και ορισμένες άλλες παράμετροι. Για παράδειγμα, μία επιπλέον μέρα με καλό καιρό για 30 χρόνια θα μπορούσε να εξισωθεί με τις δαπάνες κατασκευής του γηπέδου, σε καθαρές τρέχουσες τιμές. Επομένως, εάν η ύπαρξη του γηπέδου συνεπάγεται το ισοδύναμο μιας επιπλέον ημέρας με καλό καιρό, τότε η κατασκευή του συνιστά μια οικονομική επένδυση. Αυτή η επίδραση της μιας «επιπλέον ημέρας με καλό καιρό» μπορεί να μετρηθεί συγκρίνοντας τις τιμές των ακινήτων και τους μισθούς σε διαφορετικές περιοχές. Οι καταναλωτές θα αποδεχτούν έναν χαμηλότερο μισθό σε μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από καλή ποιότητα ζωής, ενώ, αντίθετα, θα απαιτήσουν υψηλότερους μισθούς σε υποβαθμισμένες περιοχές. Μελέτες που προσπάθησαν να ποσοτικοποιήσουν την επίδραση αυτή του «καλού καιρού», της απέδωσαν μια καθαρή τρέχουσα αξία που κυμαινόταν από 93 εκατομμύρια δολάρια έως 330 εκατομμύρια δολάρια. Τα ποσά αυτά είναι ικανά να καλύψουν τα δημόσια έξοδα για την κατασκευή του γηπέδου μιας ομάδας του επαγγελματικού πρωταθλήματος. Ωστόσο, είναι δύσκολο να χρησιμοποιηθεί η μέθοδος αυτή άμεσα, για τη μέτρηση της επίδρασης που έχουν οι ομάδες στην περιοχή όπου εδρεύουν. Η δυσκολία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι οι

δύνατο να προσδιοριστεί εάν οι υψηλοί μισθοί ή οι τιμές των ακινήτων οφείλονται στην παρουσία της ομάδας ή σε άλλους παράγοντες (π.χ. ύπαρξη δημόσιων πάρκων και χώρων πρασίνου, καλό συγκοινωνιακό δίκτυο, καλά σχολεία, κλπ.).

3. Το μέγεθος της επίδρασης στην ποιότητα ζωής μπορεί, επίσης, να εκτιμηθεί έμμεσα, εξετάζοντας τη συμπεριφορά εκείνων των περιοχών που έχουν χάσει την ομάδα που κάποτε φιλοξενούσαν. Δώδεκα μεγάλα αστικά κέντρα έχουν χάσει τις ομάδες τους από το 1980 και έχουν προσπαθήσει έντονα να τις ξανακερδίσουν ή να τις αντικαταστήσουν με άλλη ομάδα, διαφορετικού αθλήματος. Αυτό φαίνεται να υποδηλώνει, ότι, τόσο οι κάτοικοι, όσο και οι επίσημα εκλεγμένοι εκπρόσωποί τους, είναι διατεθειμένοι να υποστούν το κόστος που απορρέει από αυτή την προσπάθεια. Αυτό, με τη σειρά του, φανερώνει ότι υπάρχει μια ουσιώδης θετική επιρροή στην ποιότητα ζωής των κατοίκων μιας περιοχής, από τη φιλοξενία μιας ομάδας Εθνικής Κατηγορίας.

Συμπερασματικά, η χρήση δημόσιων χρηματικών πόρων για την προσέλκυση επαγγελματικών αθλητικών ομάδων σε μια περιοχή, η οποία βασίζεται στην πεποίθηση ότι θα επέλθει σημαντική αύξηση της απασχόλησης ή των φορολογικών εσόδων, έρχεται σε αντίθεση με τα έως τώρα ερευνητικά αποτελέσματα. Ωστόσο, η χρήση χρημάτων του δημοσίου δικαιολογείται, εάν προηγουμένως έχει ληφθεί υπόψη η θετική επίδραση που θα ασκήσει η ομάδα στην ποιότητα ζωής της περιοχής. Ίσως οι πιο κραυγαλέες αποδείξεις αυτής της επίδρασης είναι η ιδιαίτερα μεγάλη ζήτηση για τη φιλοξενία ομάδων του επαγγελματικού πρωταθλήματος, από την πλευρά των

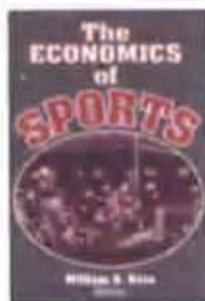
ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Επιμέλεια: William S. Kern

Εκδόσεις: W.E. Upjohn Institute for Employment Research, 2000

Εάν ανοίξει κανείς την τοπική εφημερίδα της περιοχής του και ρίξει μια ματιά στις αθλητικές σελίδες, είναι πολύ πιθανό να διαπιστώσει, ότι, οι ειδήσεις που αφορούν οικονομικές πτυχές του αθλητισμού, καταλαμβάνουν τόσο χώρο, όσο και τα αποτελέσματα των αγώνων. Καθώς το διαθέσιμο για ψυχαγωγία εισόδημα των φιλάθλων έχει αυξηθεί σημαντικά στις μέρες μας, η ζήτηση για παρακολούθηση αθλητικών γεγονότων (ή ακόμα και για την ενεργό συμμετοχή σε αυτά) έχει διογκωθεί. Ως συνέπεια της αυξημένης αυτής ζήτησης, παρατηρείται το φαινόμενο, οι επαγγελματίες αθλητές να απαιτούν μακροχρόνια συμβόλαια, άνω των 100 εκατομμυρίων δολαρίων. Επιπλέον, οι μεγάλες πόλεις ανταγωνίζονται η μία την άλλη, στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν ομάδες του επαγγελματικού πρωταθλήματος, προβαίνοντας στην κατασκευή νέων γηπέδων, το κόστος των οποίων συχνά ξεπερνά τα 500 εκατομμύρια δολάρια! Από την άλλη πλευρά, οι θεατές είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν έως και 3.200 δολάρια στη μαύρη αγορά, για τη διασφάλιση ενός εισιτηρίου, που θα τους επιτρέψει την παρακολούθηση του Μεγάλου Τελικού (Super Bowl) ή ακόμα

και 4.000 δολάρια για τον τελικό του πρωταθλήματος μπάσκετ των κολεγίων (Final Four). Τέλος, οι ιδιοκτήτες των επαγγελματικών ομάδων και οι συνδικαλιστικές ενώσεις των παικτών κάνουν συνεχώς λόγο για πιθανή απεργία, προκειμένου να

σεκατομμυρίων δολαρίων. Είναι, λοιπόν, σαφές, ότι ο αθλητισμός αποτελεί, πλέον, μια «μεγάλη επιχείρηση».

Καθώς η αθλητική βιομηχανία έχει αναπτυχθεί σημαντικά, έχει προκαλέσει το έντονο ενδιαφέρον των οικονομολόγων, ενώ τα οικονομικά του αθλητισμού αποτελούν, πλέον, ένα ολοένα αναπτυσσόμενο πεδίο της οικονομικής επιστήμης.

Η οργάνωση των επαγγελματικών πρωταθλημάτων αποτελεί ένα εύφορο έδαφος για τους οικονομολόγους που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα θέματα βιομηχανικής οργάνωσης. Επίσης, η αγορά εργασίας στο χώρο των επαγγελματιών αθλητών συνιστά ενδιαφέρον πεδίο για τους οικονομολόγους της εργασίας, δεδομένης και της αφθονίας των στατιστικών στοιχείων που σχετίζονται με τις επιδόσεις των παικτών και την παραγωγικότητα, καθώς και των μοναδικών χαρακτηριστικών αυτής της αγοράς, όπως, για παράδειγμα, η επιβολή ανώτατου ορίου μισθών στην περίπτωση του NBA. Επίσης, η πρόσφατη εμφάνιση παικτών, αποδεδειγμένων από κάθε είδους συμβόλαιο, καθώς και η δράση της Εθνικής Αθλητικής Ένωσης Κολεγίων των ΗΠΑ σε ό,τι αφορά τη ρύθμιση του κολεγιακού αθλητισμού, προσφέρουν επιπρόσθετες δυνατότητες στους ενδιαφερόμενους επιστήμονες για τη διερεύνηση και τη μέτρηση των επιπτώσεων του μονοπωλίου στον αθλητισμό, τη συμπεριφορά των καρτέλ και την εφαρμοζόμενη πρακτική τιμολογιακής διάκρισης.

Τα οικονομικά του αθλητισμού έχουν, επίσης, εισηγηθεί και στις πανεπιστημιακές αίθουσες. Οι οικονομολόγοι έχουν διαπιστώσει ότι ο αθλητισμός αποτελεί ένα χρήσιμο μέσο για τη διδασκαλία των οικονομικών, δεδομένου του πηγαιού εν-

πιστήμης για την κατανόηση των οικονομικών ζητημάτων που προκύπτουν στο χώρο του αθλητισμού, πείθει τους φοιτητές ότι η σπουδή των οικονομικών μπορεί να είναι, όχι μόνο χρήσιμη, αλλά και διασκεδαστική. Έτσι, ένας μικρός, αλλά διαρκώς αυξανόμενος, αριθμός κολεγίων και πανεπιστημίων προσφέρουν σειρά μαθημάτων Αθλητικής Οικονομίας στους σπουδαστές τους.

Το βιβλίο με τίτλο «Τα Οικονομικά του Αθλητισμού», που εκδόθηκε από το W.E. Upjohn Institute for Employment Research με την επιμέλεια του καθηγητή William S. Kern από το Πανεπιστήμιο του Western Michigan, περιλαμβάνει μια σειρά επιστημονικών εργασιών που εξετάζουν σύγχρονα οικονομικά ζητήματα από τον κόσμο του επαγγελματικού αθλητισμού. Οι εργασίες αυτές είναι το προϊόν μιας σειράς διαλέξεων, που έλαβαν χώρα στο Πανεπιστήμιο του Western Michigan, το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999. Το θέμα των διαλέξεων αυτών (καθώς και του βιβλίου) - «Οικονομικά του Αθλητισμού: Νικητές και Ηττημένοι» - αποτελεί, βέβαια, σχήμα λόγου, διότι δεν αναφέρεται μόνο στο άμεσο αποτέλεσμα μιας αθλητικής αναμέτρησης, που αφορά, κατά βάση, τους παίκτες των ομάδων, αλλά και σε μια σειρά επιδράσεων που αφορά τους μη αγωνιζόμενους (έξω από το γήπεδο) και που οι συγγραφείς του βιβλίου αυτού θέλησαν να διερευνήσουν. Παρόλο που οι οικονομολόγοι εκφράζουν την επιθυμία για επίτευξη αποτελεσμάτων που θα βελτιώσουν τη θέση όλων (μέσα και έξω από το γήπεδο), είναι γνωστό ότι κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει πάντοτε. Στην πραγματικότητα, πολλοί από τους φιλάθλους αισθάνονται, ότι, ολοένα και περισσότερο, βγαίνουν ζημιωμένοι, καθώς οι τιμές των εισιτηρίων έχουν εκτιναχθεί στα ύψη, ενώ, από την άλλη μεριά, νιώθουν αποξενωμένοι από τους παίκτες των ομάδων, οι οποίοι φαίνεται να ενδιαφέρονται περισσότερο για τα χρήματα, παρά για το παιχνίδι. Τα μεγάλα αστικά κέντρα, που συναγωνίζονται για την προσέλκυση ή τη συγκράτηση μεγάλων επαγγελματικών ομάδων, πιστεύουν ότι θα φανούν νικητές σε ένα παιχνίδι αστικής ανάπτυξης και αύξησης της απασχόλησης, αλλά το ερώτημα που τίθεται, τελικά, είναι: συμβαίνει κάτι τέτοιο στην πραγματικότητα;

Το βιβλίο ξεκινάει με την εργασία του Rodney Fort, από το Κρατικό Πανεπιστήμιο της Washington, που καταπιάνεται με τις επιπτώσεις του μονοπωλίου στον επαγγελματικό αθλητισμό. Σύμφωνα με τον Fort, τα μονοπώλια ευθύνονται για τις υπερβολικά υψηλές τιμές των ει-

σιτηρίων και τους αδικαιολόγητα μεγάλους μισθούς των παικτών, καθώς και για την απόσπαση δημόσιων πόρων, από την πλευρά των ιδιοκτητών, προκειμένου να κατασκευαστούν γήπεδα για τις ομάδες τους. Για την καταπολέμηση αυτών των φαινομένων προτείνει την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στο χώρο του επαγγελματικού αθλητισμού. Όπως υποστηρίζει, αυτό θα επιτευχθεί με τη διάσπαση των υπάρχοντων αθλητικών ομοσπονδιών σε δύο ή περισσότερες ομοσπονδίες, που θα συναγωνίζονται η μία την άλλη στο ίδιο άθλημα.

Στη συνέχεια, ο καθηγητής Robert Boade, από το Κολλέγιο του Lake Forest, εξετάζει την επίδραση που έχει η παρουσία μιας ομάδας, σε συνδυασμό με τις αθλητικές της εγκαταστάσεις, στην οικονομία μιας περιοχής. Χρησιμοποιώντας στοιχεία που συλλέχθηκαν από εμπειρική μελέτη στην περιοχή του Seattle και αφορούσαν την ομάδα Seattle Kingdom, καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι η εγκατάσταση μιας ομάδας του επαγγελματικού πρωταθλήματος σε μια περιοχή και η συνεπαγόμενη κατασκευή μεγάλων και υπερσύγχρονων γηπέδων συνεπάγονται αμελητέα οικονομική ενίσχυση της περιοχής.

Εάν οι αθλητικές ομάδες και τα γήπεδα αποφέρουν μη υπολογίσιμη αύξηση στην οικονομική δραστηριότητα μιας περιοχής, το ερώτημα που τίθεται είναι: ποιοι τελικά επωφελούνται από τη δημόσια επιδότηση για την απόκτηση της δικαιοχρησίας μιας επαγγελματικής ομάδας; Το ζήτημα αυτό εξετάζεται από τους John Siegfried και Timothy Peterson, από το Πανεπιστήμιο του Vanderbilt. Στην εργασία τους παρουσιάζουν στοιχεία που δείχνουν ότι η δημόσια χρηματοδότηση των αθλητικών εγκαταστάσεων συνεπάγεται την ανακατανομή του πλούτου από εκείνους με χαμηλά ή μεσαία εισοδήματα προς άτομα πολύ υψηλών εισοδημάτων, συμπεριλαμβανομένων των παικτών και των ιδιοκτητών των ομάδων, αλλά και των αγοραστών εισιτηρίων, το εισόδημα των οποίων είναι, συνήθως, ανώτερο από εκείνο του μέσου πολίτη.

Οι δύο επόμενες εργασίες καταπιάνονται με το θέμα της λεγόμενης «ανταγωνιστικής ισορροπίας» στο χώρο του επαγγελματικού αθλητισμού. Καταρχήν, ο καθηγητής Richard Sheeham, από το Πανεπιστήμιο Notre Dame, αναφέρεται στο κολεγιακό πρωτάθλημα και υποστηρίζει ότι η επίτευξη ανταγωνιστικής ισορροπίας μεταξύ των ομάδων αποτελεί μείζον θέμα στο χώρο αυτό και είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί. Σύμφωνα με τον καθηγητή, υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα

στους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους μιας ομάδας και στο ποσοστό των επιτυχιών της στο γήπεδο. Με άλλα λόγια, η εξασφάλιση υψηλών κερδών αυξάνει την πιθανότητα νίκης. Έτσι, ένας μικρός αριθμός κολεγίων έχουν αθλητικά προγράμματα που επιφέρουν μεγάλα κέρδη και οι ομάδες τους είναι εκείνες που διαρκώς γεύονται τη χαρά της νίκης. Ο Sheeham υποστηρίζει, επίσης, ότι η αύξηση του ποσοστού επιτυχίας στο γήπεδο, συχνά δε συνεπάγεται και αντίστοιχη αύξηση των κερδών. Επομένως, οι «φτωχές» ομάδες δεν έχουν πολλές δυνατότητες να προσεγγίσουν τις εύπορες, επενδύοντας στα αθλητικά τους προγράμματα.

Στη συνέχεια, ο καθηγητής Andrew Zimbalist, από το Κολλέγιο Smith, ο οποίος είναι και σύμβουλος της Ένωσης Παικτών του NBA, υποστηρίζει ότι υπάρχουν πολλές στρατηγικές που θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν για την αύξηση της ανταγωνιστικής ισορροπίας στο επαγγελματικό πρωτάθλημα. Μεταξύ αυτών είναι και το μοίρασμα των κερδών, η παροχή δυνατότητας στις φτωχότερες ομάδες να αποκτήσουν ταλαντούχους παίκτες, η «τεχνητή» συγκράτηση της αλματώδους αύξησης των μισθών των παικτών και η διάσπαση των αθλητικών ομοσπονδιών σε δύο (ή περισσότερες) για κάθε άθλημα.

Το βιβλίο κλείνει με την εργασία του Lawrence Kahn, από το Πανεπιστήμιο Cornell, που κάνει

μια ανασκόπηση της βιβλιογραφίας πάνω στο φαινόμενο της φυλετικής διάκρισης στο χώρο του επαγγελματικού αθλητισμού. Ο Kahn καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι φυλετικές διακρίσεις, όσον αφορά στις προσλήψεις, στην τοποθέτηση και στη διατήρηση του παίκτη στην ομάδα και οι οποίες απορρέουν από τις φυλετικές προτιμήσεις των φιλάθλων, δυστυχώς εξακολουθεί να υφίσταται.

Οι έξι παραπάνω εργασίες, που περιλαμβάνονται στο βιβλίο, προσφέρουν μια ευρεία ενημέρωση πάνω σε τρέχοντα ζητήματα στο χώρο των οικονομικών του αθλητισμού, από μια ομάδα ακαδημαϊκών, που έχουν συμβάλλει σημαντικά στο αναπτυσσόμενο αυτό επιστημονικό πεδίο. Σίγουρα αξίζει τον κόπο να διαβαστεί από όσους ενδιαφέρονται για την επίδραση των αθλητικών ομάδων και των γηπέδων τους στην αστική ανάπτυξη, καθώς και από εκείνους που ενδιαφέρονται για την προσπάθεια του επαγγελματικού και κολεγιακού πρωταθλήματος να διατηρήσουν μια ανταγωνιστική ισορροπία μεταξύ των ομάδων. Εκφράζεται η ελπίδα ότι μέρος της γνώσης που εμπειρεύεται στο βιβλίο αυτό, θα ληφθεί υπόψη από τους ισθύνοντες των ομοσπονδιών και τους αρμόδιους κυβερνητικούς παράγοντες, οι οποίοι καλούνται να πάρουν σοβαρές αποφάσεις σχετικά με τα εξεταζόμενα ζητήματα.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΝ (ΠΣΑΟΣ)

ΣΚΟΠΟΙ

1. Ανάδειξη του επαγγέλματος του αθλητικού οικονομολόγου και στελέχους.
2. Προαγωγή και ανάπτυξη της εκπαίδευσης και έρευνας στα οικονομικά και τη διοίκηση του αθλητισμού.
3. Προαγωγή επιστημονικών και ερευνητικών ανταλλαγών.
4. Σε συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα του εσωτερικού και του εξωτερικού, οργάνωση μεταπτυχιακών προγραμμάτων στα οικονομικά και τη διοίκηση του αθλητισμού.
5. Οργάνωση επιστημονικών συναντήσεων, όπως συνεδρίων, συμποσίων, ημερίδων, διαλέξεων και ομιλιών.
6. Έκδοση περιοδικών εντύπων και άλλων επιστημονικών εκδόσεων, όπως μονογραφίες, βιβλία, κ.λπ.
7. Οργάνωση βραχυχρόνιων ή/και μακροχρόνιων προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης σε αθλητικά οικονομικά και διοικητικά θέματα.
8. Καθιέρωση υποτροφιών και ειδικών βραβείων, που θα ενισχύουν την έρευνα στα οικονομικά και τη διοίκηση του αθλητισμού.
9. Προώθηση της έρευνας και συνεργασίας με άλλους συναφείς κλάδους, όπως της εκπαίδευσης, του τουρισμού, της αναψυχής, του πολιτισμού και των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου.

Δικαίωμα εγγραφής ως Μέλη έχουν όσοι ανήκουν σε ΜΙΑ τουλάχιστον από τις παρακάτω κατηγορίες:

- * Μέλη του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος.
- * Απόφοιτοι μεταδευτεροβάθμιων σχολών οικονομικής κατεύθυνσης.
- * Πέντε χρόνια αποδεδειγμένης στελεχειακής εμπειρίας σε συναφείς, με τον αθλητισμό, επιχειρήσεις και οργανισμούς του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
- * Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στη διοίκηση και οργάνωση του αθλητισμού.
- * Εκπόνηση σημαντικής έρευνας σε θέματα αθλητικής οικονομίας.
- * Φοιτητές και σπουδαστές οικονομικής κατεύθυνσης.

Διαδικασία Εγγραφής Μέλους:

- * Συμπλήρωση της έντυπης αίτησης.
- * Επισύναψη Βιογραφικού Σημειώματος
- * Καταβολή του τέλους εγγραφής (10000 δρχ. για κανονικά μέλη και 2000 δρχ. για φοιτητές).

Για περισσότερες πληροφορίες:

Σολωμού 12, 10683 Αθήνα

Τηλ.: 01 38.34.227

Φαξ: 01 38.47.734

email: pase@x-treme.gr

1

Προβλήματα, όπως οι καθυστερημένες προετοιμασίες, οι αυξανόμενες δαπάνες και οι ανήσυχτοι χορηγοί, απειλούν να μετατρέψουν τους Θερινούς Αγώνες του 2004 σε καταστροφή δημοσίων σχέσεων για τη χώρα, όπως αναφέρεται σε άρθρο της εφημερίδας Wall Street.

Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι "η Αθήνα είναι η χειρότερη πόλη στην Ευρώπη, λόγω προβλημάτων στην ποιότητα του αέρα και οι αθλητές θα αντιμετωπίσουν υψηλές συγκεντρώσεις ρύπων που μπορούν να εξασθενίσουν την απόδοσή τους".

Εκτός από τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τις καθυστερήσεις στις κατασκευές, το άρθρο επισημαίνει τους φόβους για την ασφάλεια στους Αγώνες και τη διοικητική μέριμνα των φιλοξενουμένων «σε μια σχετικά απροετοίμαστη πόλη όπως η Αθήνα». Όπως αναφέρει, «η φιλοξενία είναι ένα βασικό πρόβλημα. Η ευρύτερη περιοχή της Αθήνας έχει 11.000 δωμάτια ξενοδοχείων, τεσσάρων και πέντε αστέρων, ενώ στο Σίδνεϋ, όπου έλαβαν χώρα οι τελευταίοι Θερινοί Αγώνες, ο αριθμός των δωματίων ήταν διπλάσιος». Το άρθρο τονίζει ότι «ακόμα και αν η Ελλάδα προσπαθήσει να καλύψει την έλλειψη αυτή με τη χρησιμοποίηση σκαφών κρουαζιέρας και την ενοικίαση χώρου στο λιμάνι του Πειραιά για το αγκυροβόλι των σκαφών, ο αριθμός των διαθέσιμων σκαφών που ανταποκρίνονται στα ολυμπιακά πρότυπα για τη φιλοξενία, είναι πολύ περιορισμένος».

Ένα άλλο θέμα είναι ότι πολλοί χορηγοί της ΔΟΕ έχουν εκφράσει την ανησυχία για την πιθανή τρομοκρατική δραστηριότητα της 17 Νοέμβρη. Τον Απρίλιο του 2001, το State Department επέκρινε την Ελλάδα ότι δεν λαμβάνει μέτρα ενάντια στην τρομοκρατία, ώστε να αυξήσει την ασφάλεια κατά τη διάρκεια των Αγώνων. «Στο ζήτημα της τρομοκρατίας και των Ολυμπιακών Αγώνων, σαφώς, σκεφτόμαστε ότι υπάρχουν περισσότερα που μπορούν να γίνουν μεταξύ της Ελλάδας και των διεθνών συνεργατών της» σχολίασε στην εφημερίδα εκπρόσωπος του State Department.

Τέλος, σύμφωνα με την Wall Street, «το μεγαλύτερο εμπόδιο που αντιμετωπίζει η Αθήνα είναι το κόστος των Αγώνων, ενώ η ελληνική πλευρά αναστενάζει ότι καθώς ετοιμάζεται για τους Αγώνες, συνειδητοποιεί ότι πρέπει να ξοδεύει όλο και περισσότερα χρήματα».

2

Από τις εκατοντάδες εκατομμυρίων ανθρώπων, που παρακολούθησαν τους αγώνες της Φόρμουλα 1, την Κυριακή 1 Ιουλίου 2001, ίσως κανένας «δεν έφαγε τα νύχια των δαχτύλων του» περισσότερο από ότι οι εργαζόμενοι στα διαφημιστικά τμήματα της Mercedes και της BMW, αναφέρει άρθρο της Wall Street.

Τα τελευταία χρόνια, η Mercedes έχει χρησιμοποιήσει τις επιτυχίες της στους αγώνες της Φόρμουλα 1, για να επιδείξει τα τεχνολογικά επιτεύγματά της, με έναν τρόπο τον οποίο η BMW, που συμμετείχε στους αγώνες μόνο πέρυσι, θα μπορούσε μόνο να ονειρευτεί! Αλλά εί-

Mercedes-Benz

ναι τώρα οι Βαυαροί που αρχίζουν να κερδίζουν τους αγώνες και απειλούν να πάρουν το πάνω χέρι από τη Mercedes στο "κερδίζω την Κυριακή, πουλάω τη Δευτέρα". Όπως αναφέρει στο άρθρο ο διευθυντής του τμήματος αγωνιστικών αυτοκινήτων της Mercedes, Norbert Haug, το ενδιαφέρον για την παρακολούθηση των αγώνων της Φόρμουλα 1 γίνεται εντονότερο από εβδομάδα σε εβδομάδα, καθώς η συμμετοχή της BMW καθιστά τους αγώνες περισσότερο ανταγωνιστικούς.

4

3,2 εκατομμύρια δολάρια έχασαν οι φορολογούμενοι της Πολιτείας της Γεοργία στις ΗΠΑ, από 7 προγράμματα μαθημάτων golf που πραγματοποιήθηκαν το διάστημα 1999-2000, όπως αναφέρει η εφημερίδα Atlanta Journal.

3

Άρθρο της εφημερίδας Arizona Republic αναφέρει ότι το θέαμα στον αθλητισμό πλήττεται από εναλλακτικές μορφές ψυχαγωγίας. Συγκεκριμένα, το άρθρο τονίζει ότι στην Αμερική, μία οικογένεια τεσσάρων ατόμων μπορεί να πάει στον κινηματογράφο με λιγότερο από 50 δολάρια, ενώ ένα μέσο αθλητικό γεγονός κοστίζει περισσότερο από 200 δολάρια για τα τρία από τα τέσσερα μεγάλα αθλήματα.

Επιπλέον, υπάρχει μια τεράστια καταναλωτική αλλαγή προτίμησης προς τα video games. Αυτήν την περίοδο, 145 εκατομμύρια άνθρωποι - το 60% της χώρας - παίζουν παιχνίδια στους υπολογιστές και δεν είναι μόνο τα παιδιά, καθώς μεταξύ των παιχτών, το 72% είναι άνω των 18 ετών και το 42% άνω των 35.

5

Σύμφωνα με άρθρο της εφημερίδας Rocky Mountain News Steve Caulik, μετά την αναγραφή του ονόματος του Jeff Cirillo των Colorado Rockies σε μια σειρά παγωμένων burritos, το Denver αναδεικνύεται στη μεγαλύτερη δύναμη προώθησης τροφίμων μέσω του αθλητισμού. Συγκεκριμένα, το άρθρο αναφέρει ότι μεγάλες βιομηχανίες παραγωγής τροφίμων στην Αμερική, βλέπουν την αγορά του Denver ως την καλύτερη αθλητική αγορά, δεδομένου ότι μετά από κάθε διαφημιστική καμπάνια στην οποία χρησιμοποιούνται μεγάλα αθλητικά ονόματα, παρατηρείται τεράστια ζήτηση για τα προϊόντα.

Σε συνέχεια της συνέντευξης του Υπουργού Πολιτισμού κ. Ε. Βενιζέλου, που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος, όπου ο Υπουργός ερωτήθηκε για τα χρέη των δύο ιστορικών ομάδων μπάσκετ της Θεσσαλονίκης, της ΚΑΕ Άρη και του ΠΑΟΚ, συνεχίζεται η παράταση αγώνιας για το μέλλον της ΚΑΕ Άρη, καθώς αναβλήθηκε η προγραμματισμένη για τις 25 Ιουνίου 2001 συνάντηση μεταξύ του Υπουργού και του προέδρου του Άρη, κ. Μ. Ζορπίδη.

Κανείς, πλέον, δεν γνωρίζει πότε θα οριστεί νέα συνάντηση μεταξύ των δύο πλευρών, με κύριο θέμα συζήτησης τη ρύθμιση των χρεών, τα οποία αναμένεται να ρυθμιστούν στο νομοσχέδιο του νέου αθλητικού νόμου. Σε περίπτωση που δεν γίνει κάτι τέτοιο, τότε οι «κίτρινοι» θα βρίσκονται ένα βήμα πριν τη διάλυσή τους. Ωστόσο, οι πιο αισιόδοξοι αναφέρουν ότι πολύ σύντομα θα υπάρξει συνάντηση, αφού άρχισαν ήδη να διαφαίνονται, έστω και αμυδρά, κάποιες ελπίδες για επίλυση της εκκρεμότητας.

Την έγκριση του πρωθυπουργού κ. Κώστα Σημίτη ζητάει ο Παναθηναϊκός για να προχωρήσει στη δημιουργία γηπέδου στο Γουδί. Σε επιστολή της 26ης Ιουνίου 2001, ο πρόεδρος της ΠΑΕ Παναθηναϊκός κ. Α. Φιλιππίδης ζητάει από τον πρωθυπουργό την παραχώρηση έκτασης 200 στρεμμάτων στο Γουδί και επισημάνει ότι η συνολική δαπάνη του έργου θα καλυφθεί από την ΠΑΕ και υπολογίζεται να φθάσει τα 30 δισ. δρχ.

Στην επιστολή, μεταξύ άλλων, σημειώνεται: «είναι αυτονόητο ότι ο χώρος θα παραμείνει στην κυριότητα του Δημοσίου και η ΠΑΕ ΠΑΟ θα έχει τη χρήση και την εκμετάλλευση. Η ομάδα μας αναλαμβάνει την ευθύνη να παραδώσει στη διοργανώτρια αρχή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, για την περίοδο των αγώνων, το πιο σύγχρονο γήπεδο ποδοσφαίρου της Ευρώπης, για τη διεξαγωγή του τελικού της Ολυμπιάδας». Ο πρόεδρος σημειώνει ακόμα ότι «εδώ και ένα χρόνο η ΠΑΕ ΠΑΟ βρίσκεται σε επαφή με τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας Α. Τσοχατζόπουλο για την παραχώρηση των 200 στρεμμάτων στο Γουδί».

Καταλήγοντας, ο κ. Φιλιππίδης υπογραμμίζει ότι «η πρόταση της ΠΑΕ ΠΑΟ δίνει στην πολιτεία τη δυνατότητα εξοικονόμησης σημαντικών οικονομικών πόρων που θα μπορούσαν να διοχετευθούν σε άλλους τομείς και κοινωνικές δραστηριότητες. Ευελπιστώντας σε θετική παρέμβασή σας για ένα

ΠΑΕ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ

κορυφαίο γεγονός στην ιστορία του συλλόγου μας και του ελληνικού ποδοσφαίρου, σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων».

Ολοκληρώθηκαν στις 5 Μαρτίου 2001, στις Βρυξέλλες, οι εργασίες των Επιτρόπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κ.κ. Monti και Reding και της κας Διαμαντοπούλου, με τον Πρόεδρο της FIFA, κ. Blatter και τον Πρόεδρο της UEFA κ. Johansson για την τροποποίηση των κανόνων της FIFA αναφορικά με τις διεθνείς μεταγραφές στο ποδόσφαιρο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή ξεκίνησε τη διαδικασία διαλόγου, όταν, την περίοδο 1997-1998, αντιπρόσωποι παιχτών και ομάδες, διαμαρτυρήθηκαν ότι η FIFA εφαρμόζε παράνομους κανόνες στις μεταγραφές των παιχτών, καθώς αρνιόταν το δικαίωμα να διαπραγματεύονται οι ίδιοι τους όρους των συμβολαίων τους.

Έκτοτε, αντικειμενικός σκοπός της Επιτροπής είναι να βρει την ισορροπία ανάμεσα στο θεμελιώδες δικαίωμα των παιχτών για ελεύθερη μετακίνηση και στο στόχο για διαφάνεια στον αθλητισμό και σταθερότητα στα πρωταθλήματα

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα των εργασιών, τα ζητήματα καίριας οικονομικής και πολιτικής σημασίας που πρέπει να διευθετηθούν είναι τα εξής:

- Η προστασία της κινητικότητας των παιχτών και ιδιαίτερα των νέων.
- Η ενθάρρυνση των ομάδων να ενισχύουν την εκπαίδευση των νέων παιχτών και η διασφάλιση ότι οι παίχτες των μικρών ομάδων αμείβονται σωστά.
- Η εισαγωγή σταθεροποιητικών στοιχείων στον αθλητικό ανταγωνισμό, που θα επιτρέπουν τις μονομερείς καταγγελίες συμβολαίων χωρίς δικαιολογημένη αιτία στο τέλος της αγωνιστικής περιόδου μόνο.

Οι Επίτροποι είχαν επίσης και αρκετές συναντήσεις με την ένωση παιχτών, την FIFPro, και ελπίζουν ότι τα συμφέροντά τους έχουν επαρκώς ληφθεί υπόψη στον καθορισμό των αρχών τροποποίησης των κανόνων αναφορικά με τις διεθνείς μεταγραφές.

Συγκεκριμένα:

Οι κανόνες της FIFA δεν θα απαγορεύουν πια στους παίχτες να προσφεύγουν στα εθνικά δικαστήρια για επίλυση διαφορών σε σχέση με τα συμβόλαια.

Η FIFA έχει συμφωνήσει, ότι, μετά την εμπειρία δύο αγωνιστικών περιόδων, θα γίνεται γενική επισκόπηση των νέων συμφωνιών.

Υπάρχει η δυνατότητα για δημιουργία ενός μηχανισμού επίλυσης διαφορών σε εθελοντική βάση, στον οποίο θα συμμετέχει ίδιος αριθμός μελών, τόσο από την μεριά των παιχτών, όσο και από την μεριά των ομάδων και ένας ανεξάρτητος πρόεδρος. Ο μηχανισμός αυτός θα εξετάζει θέματα σχετικά με καταγγελίες συμβολαίων, αθλητικές διαμάχες κ.λπ.

Τέλος, οι Επίτροποι ζήτησαν από την FIFA και την UEFA να ενθαρρύνουν τις ομάδες για

να αρχίσουν ή να επιδιώξουν τον κοινωνικό διάλογο με τα όργανα εκπροσώπησης των ποδοσφαιριστών, ενώ η κα Διαμαντοπούλου πρόσφερε τη βοήθεια της Επιτροπής για τη διεξαγωγή του κοινωνικού διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ Α

ATHENS 2004

1. Υπογράφηκαν στις 5 και 11 Ιουλίου 2001 αντίστοιχα, τα Μνημόνια Συνεργασίας και Συναντίληψης μεταξύ της Επιτροπής των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και των Δήμων Βουλιαγμένης και Νίκαιας.

Όπως είναι γνωστό, στη Βουλιαγμένη θα πραγματοποιηθούν τα αγωνίσματα του Τριάθλου και της Ατομικής Χρονομέτρησης της Ποδηλασίας, ενώ στη Νίκαια θα κτιστεί το Ολυμπιακό Κλειστό Γυμναστήριο της Άρσης Βαρών.

Σύμφωνα με τα Μνημόνια, διατυπώνεται η επιθυμία των Δήμων να συμβάλουν ουσιαστικά στη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, τους οποίους θεωρούν μείζονα εθνική πρόκληση και ταυτόχρονα μια προσδοκία για ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, τα οφέλη της οποίας αναμένεται να είναι ευρύτερα των Αγώνων.

ΘΗΝΑ 2004

2. Πραγματοποιήθηκε στις 6 και 7 Ιουλίου 2001 το 1ο Συνέδριο Χορηγών του Αθήνα 2004, με τη συμμετοχή των Διεθνών και Εθνικών Χορηγών των Ολυμπιακών Αγώνων, των στελεχών του Αθήνα 2004 και της Διεύθυνσης Μάρκετινγκ της ΔΟΕ.

Την έναρξη των εργασιών κήρυξε ο Εντεταλμένος Σύμβουλος της Οργανωτικής Επιτροπής των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, κ. Μ. Σίμιτσεκ, ενώ το λόγο έλαβαν ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών κ. Γ. Παπαντωνίου, ο Διευθυντής Μάρκετινγκ της ΔΟΕ, κ. Μ. Ραϋνε, ο κ. Ι. Κωστόπουλος, Πρόεδρος της Alpha Bank, Μεγάλος Εθνικός Χορηγός και ο Αντιπρόεδρος της Coca Cola, Διεθνής Χορηγός, κ. S. Moore.

3. Έλαβε χώρα στις 20 Ιουνίου 2001 η παρουσίαση των έργων της Α.Ε. «Ολυμπιακό Χωριό 2004» συνολικού προϋπολογισμού μελέτης 98,150 δισ. δρχ.

Το Ολυμπιακό Χωριό θα κατασκευαστεί στο Δήμο Άχαρνών σε οικόπεδο συνολικής έκτασης 1240 στρεμμάτων και θα περιλαμβάνει 2292 κατοικίες και 366 κτίρια.

Κατά τη διάρκεια των Ο.Α. αναμένεται να φιλοξενήσει 17.000 αθλητές, ενώ κατά την μεταολυμπιακή χρήση θα παραχωρηθεί σε 2300 δικαιούχους του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.).

4. Στο σύνολο της αγοράς απευθύνεται η πρόσκληση του «Αθήνα 2004» για παραγωγή, διανομή και πώληση προϊόντων (34 διαφορετικών ομάδων) που φέρουν το ολυμπιακό σήμα.

Η πολιτική που ακολούθησε το «2004» είναι να κυκλοφορήσει στην ελληνική αγορά το μέγιστο δυνατό αριθμό προϊόντων με τον ολυμπιακό κότινο, πολιτική που, όπως προβλέπεται, θα οδηγήσει σε ένα σημαντικό οικονομικό αποτέλεσμα, δηλαδή προβλεπόμενο τζίρο 100 δισεκατομμυρίων δραχμών για τις εταιρείες και έσοδα περίπου 9 δισ. για την Οργανωτική Επιτροπή, αλλά και σε ένα αξιοπρόσεκτο επικοινωνιακό αποτέλεσμα.

Η διαφήμιση του σήματος των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας και η διάδοση του εμβλήματος μέσω της κυκλοφορίας 4.500 προϊόντων θεωρείται ότι προβάλλει σε μεγάλο βαθμό και τον οργανωτικό φορέα, ενώ εξοικειώνει τον κόσμο με τους Αγώνες.

Σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο των διαγωνισμών, οι υποψήφιοι εκτός από το ελληνικό κοινό μπορούν να προσβλέπουν και σε συμβόλαια με τους χορηγούς του «2004» οι οποίοι ενδιαφέρονται, επίσης, για διάθεση προϊόντων που φέρουν το σήμα.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

1.

Πραγματοποιήθηκε στις 28 Ιουνίου 2001 στο Ζάππειο Μέγαρο η 8η Συνεδρίαση της Εθνικής Επιτροπής των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Στη Συνεδρίαση προήδρευσε ο Υπουργός Πολιτισμού κ. Ε. Βενιζέλος, ενώ συμμετείχαν ο Υπουργός Ανάπτυξης κ. Ν. Χριστοδουλάκης, ο Υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Χ. Πάχτας, ο Υφυπουργός Αθλητισμού κ. Γ. Φλωρίδης, η Πρόεδρος του "Αθήνα 2004" κα Γ. Αγγελοπούλου, ο νέος Διευθύνων Σύμβουλος του "Αθήνα 2004" κ. Γ. Σπανουδάκης, οι Εντεταλμένοι Σύμβουλοι της Οργανωτικής Επιτροπής κ.κ. Καπράλος, Πυργιώτης και Σίμιτσεκ, βουλευτές, εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.ά.

Τα θέματα της ημερήσιας διάταξης ήταν τα εξής:

- Η ενημέρωση από τη Διυπουργική Επιτροπή Συντονισμού Ολυμπιακής Προετοιμασίας με εισηγητή τον Υπουργό Πολιτισμού, κ. Ε. Βενιζέλο.

Η ενημέρωση από την Οργανωτική Επιτροπή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 με εισηγήτρια την Πρόεδρο, κα Γ. Αγγελοπούλου.

2.

Δύο από τις μεγαλύτερες ελληνικές ΠΑΕ, η ΑΕΚ και ο ΠΑΟΚ, άλλαξαν ή αλλάζουν ιδιοκτησιακό καθεστώς με «σκοτεινές διαδικασίες και ... αόρατους αγοραστής!», όπως αναφέρεται σε μεγάλο μέρος του αθλητικού τύπου, ενώ οι πολιτικές και ποδοσφαιρικές αρχές του τόπου εμφανίζουν μια αδικαιολόγητη αδιαφορία, δείχνοντας να μην ασχολούνται καν με το ποιοί είναι αυτοί με τους οποίους θα συνδιαλέγονται για θεμελιώδη ζητήματα του ποδοσφαίρου και αυτοί με τους οποίους θα καθορίζουν τις τύχες του χώρου.

Και όλα αυτά, ενώ γίνεται λόγος για εικονική μεταβίβαση των μετοχών της ΠΑΕ ΑΕΚ, συνδέοντας τους συνεργάτες του φερόμενου ως ιδιοκτήτη κου Α. Σκλαβενίτη με την εταιρία ΜΙΗ, μητρική της Netmed και με έδρα το Γιοχάνεσμπουργκ. Ακόμη όμως και αν η μεταβίβαση των μετοχών είναι πραγματική, το ερώτημα για το ποιος είναι ο πραγματικός νέος ιδιοκτήτης της ΠΑΕ ΑΕΚ παραμένει, καθώς το «πόθεν έσχες» των 4,5 δις. δρχ., που λέγεται ότι θα επενδυ-

θούν, είναι πρακτικά αδύνατο να βρεθεί, δεδομένου ότι τα χρήματα θα εισρεύσουν με αποστολέα εταιρεία «off shore».

Ακόμη όμως και αν όλα όσα συμβαίνουν τις τελευταίες μέρες, ουδέν ύποπτο υποκρύπτουν, δεν δικαιολογούν την απραξία της πολιτείας, όσον αφορά, τόσο στον έλεγχο που δεν ασκεί, όσο και στην αδυναμία ή αδιαφορία της να εφαρμόσει το ελάχιστο νομοθετικό πλαίσιο που θα καθορίζει κανόνες και θα επιβάλει διαφανείς διαδικασίες στο επαγγελματικό ποδόσφαιρο.

3.

Με τους έλληνες χορηγούς του «Αθήνα 2004» συναντήθηκε στις 26 Ιουνίου 2001, ο υπεύθυνος για το χορηγικό πρόγραμμα της ΔΟΕ και υποψήφιος για την προεδρία Καναδός κ. Ντικ Πάουντ. Ο κ. Πάουντ, που ήρθε στην Αθήνα για «ενημερωτικές συναντήσεις με τους χορηγούς», επισκέφτηκε επίσης τα γραφεία του «2004» και συναντήθηκε, τόσο με τους συμβούλους, όσο και με την πρόεδρο της εταιρείας.

Η επίσκεψη Πάουντ συνδέεται από πολλούς με την επιθυμία του Καναδού υποψηφίου να βελτιώσει την εικόνα που είχε δώσει για την ελληνική διοργάνωση με παλαιότερες επικριτικές δηλώσεις του και που είχαν εννοχλήσει τότε όχι μόνο την ελληνική πλευρά, αλλά και τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής της ΔΟΕ.

5.

Πάνω από 15 δισ. δρχ. θα εισπράξουν οι 14 ΠΑΕ από την πώληση στο Super Sport και στο υπό διαμόρφωση συνδρομητικό κανάλι του Αίρθα, των τηλεοπτικών δικαιωμάτων των αγώνων της περιόδου

2001-2002.

Όπου να τεθεί σε ισχύ το άρθρο 84 του αθλητικού νόμου 2725/99, η διαχείριση των τηλεοπτικών δικαιωμάτων γινόταν κεντρικά από την ΕΠΑΕ και τα ποσοστά μοιράζονταν ισόποσα μεταξύ των ομάδων.

Όμως, από την αγωνιστική περίοδο 2001-2002, η διαπραγμάτευση γίνεται μεμονωμένα από κάθε ΠΑΕ και τα ποσά κυμαίνονται από 500-600 εκατ. δρχ. για τις ομάδες που βρίσκονται από τη μέση και κάτω του βαθμολογικού πίνακα και από 2,4 έως 3,5 δισ. δρχ. για τον πρωταθλητή Ολυμπιακό και το δεύτερο της τελικής κατάταξης, Παναθηναϊκό.

Επειδή, όμως, οι ΠΑΕ δεν αναζητούν έσοδα μόνο από την τηλεόραση, η Deloitte & Touche προειδοποίησε την ΕΠΑΕ ότι τους εμπορικούς συνεργάτες έλκουν:

- Αγώνες υψηλού ενδιαφέροντος
- Υψηλός ανταγωνισμός καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου
- Περιφερειακή εκπροσώπηση
- Άβεβαιότητα για την έκβαση του αγώνα
- Διαμοιρασμένες επιτυχίες
- Γεμάτο γήπεδο και παθιασμένη ατμόσφαιρα
- Αγωνιστικό πρόγραμμα με πολλούς αγώνες ντέρμπι.

4.

Θα πραγματοποιηθεί στις 26, 27 και 28 Σεπτεμβρίου 2002 στη Μάλαγα της Ισπανίας το σεμινάριο που διοργανώνει το Ινστιτούτο Αθλητισμού της Ανδαλουσίας, με θέμα «Οι Οικονομικές Επιπτώσεις του Αθλητισμού», ενώ το ίδιο διάστημα θα λάβει χώρα και η Γενική Συνέλευση της Διεθνούς Ολυμπιακής Ένωσης.

Το σεμινάριο έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα και απευθύνεται σε πτυχιούχους, υπαλλήλους δημοσίων οργανισμών που σχετίζονται με την Αθλητική Διοίκηση, καθηγητές κ.λπ.

Ένας από τους στόχους του σεμιναρίου είναι η ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων μεταξύ των εισηγητών, αλλά και η προώθηση της ενάρμονης των στατιστικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση των οικονομικών επιπτώσεων στον αθλητισμό.

Στο σεμινάριο θα συμμετάσχουν επιστήμονες από την Ευρώπη και την Αμερική και μερικά από τα θέματα που θα παρουσιαστούν είναι:

«Οι Οικονομικές Επιπτώσεις του Αθλητισμού: Ορισμός και Μέτρηση»

«Η Επίδραση του Αθλητισμού στην Απασχόληση»

«Οι Επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Οικονομία και τον Τουρισμό»

«Η Χρηματοδότηση του Επαγγελματικού Αθλητισμού στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής»

«Η Οικονομική Ανάλυση των Μεγάλων Αθλητικών Γεγονότων: Η Περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων»

Να σημειωθεί ότι από την Ελλάδα, εισηγητής θα είναι ο Δρ. Γρηγόρης Παπανίκος, Πρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου Αθλητικών Οικονομολόγων και Στελεχών (Π.Σ.Α.Ο.Σ).

Οικονομία & Αθλητισμός

ΟΔΗΓΙΕΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΡΘΡΩΝ

1. Τα άρθρα για δημοσίευση θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα σε Windows Microsoft Word σε διπλό διάστημα και γραμματοσειρά Times New Roman (μέγεθος 12). Μαζί με τη δισκέτα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται και τρία εκτυπωμένα αντίγραφα των άρθρων.
2. Τα άρθρα θα πρέπει να συνοδεύονται από μια περίληψη, το ανώτερο μέχρι 150 λέξεις.
3. Οι πίνακες και τα διαγράμματα θα πρέπει να υποβάλλονται σε ξεχωριστά αρχεία ή στο τέλος του κειμένου.
4. Τα άρθρα δε θα πρέπει να ξεπερνούν τις δέκα (10) σελίδες, συμπεριλαμβανομένων των κειμένων, των πινάκων, των διαγραμμάτων ή βιβλιογραφίας, αν είναι απαραίτητο.
5. Τα άρθρα πρέπει να έχουν την εξής σειρά: περίληψη, κείμενο, παραπομπές, βιβλιογραφία και πίνακες.
6. Άρθρα και δισκέτες που δεν έχουν γίνει δεκτά για δημοσίευση δε θα επιστρέφονται στο συγγραφέα.
7. Τα άρθρα που έχουν αποσταλεί προς δημοσίευση δε θα υποβάλλονται σε άλλα περιοδικά, όσο αυτά είναι υπό εξέταση στο Οικονομία & Αθλητισμός.
8. Θα πρέπει να επιβεβαιώνεται στην συνημμένη επιστολή και στη πρώτη σελίδα αν τα άρθρα εκφράζουν τη θέση του συγγραφέα πάνω στο εκάστοτε θέμα ή αν προέρχονται από διδακτορική διατριβή.
9. Σε περίπτωση άρθρων που χρησιμοποιούν βάσεις δεδομένων θα πρέπει να αναφέρεται με κάθε λεπτομέρεια η πηγή και να υποβάλλεται μαζί με το άρθρο για να μπορούν να γίνουν οι στατιστικές επαληθεύσεις από τους κριτές.
10. Όλα τα άρθρα που αποστέλλονται στο περιοδικό, εξετάζονται από δύο (2) κριτές. Το όνομα του συγγραφέα δε θα πρέπει να εμφανίζεται στο κείμενο, εκτός αν πρόκειται για παραπομπή.
11. Οι συγγραφείς των άρθρων που πρόκειται να δημοσιευτούν απαιτείται να μεταφέρουν τα πνευματικά δικαιώματα στο "Οικονομία & Αθλητισμός".

